

ZAŁĄCZNIK DO UCHWAŁY
NR VI/40/2019 RADY GMINY SPICZYN
Z DNIA 11 KWIETNIA 2019R.

***STRATEGIA
ROZWIĄZYWANIA
PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH
W GMINIE SPICZYN
NA LATA
2019-2025***

Spiczyn 2019

Spis treści:

Wstęp.....	5
I. Podstawy formalne tworzenia Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w gminie Spiczyn.....	7
I.1. Dokumenty europejskie.....	7
I.2. Dokumenty krajowe.....	7
I.3. Dokumenty regionalne oraz lokalne.....	8
II. Struktura demograficzna i podstawowe dane o mieszkańcach gminy Spiczyn..	9
II.1. Położenie i powierzchnia gminy Spiczyn.....	9
II.2. Ludność gminy Spiczyn.....	11
III. Diagnoza warunków życia mieszkańców gminy Spiczyn – środowisko naturalne, środowisko kulturowe, sport i rekreacja, oświata, ochrona zdrowia, bezpieczeństwo publiczne i gospodarka.	14
III.1. Środowisko naturalne gminy Spiczyn.....	14
III.2. Historia oraz środowisko kulturowe gminy Spiczyn.....	15
III.3. Turystyka, sport i kultura w gminie Spiczyn.....	18
III.4. Zasoby mieszkaniowe oraz infrastruktura techniczna gminy Spiczyn.....	20
III.5. Usługi publiczne na terenie gminy Spiczyn (oświata, służba zdrowia, bezpieczeństwo publiczne, organizacje pozarządowe)	21
III.6. Sytuacja gospodarcza w gminie Spiczyn.....	24
IV. Diagnoza problemów społecznych w ujęciu działania instytucji pomocy społecznej.....	26
IV.1. Ubóstwo.....	26
IV.2. Bezrobocie.....	27
IV.3. Przemoc w rodzinie.....	28
IV.4. Niepełnosprawność.....	30
IV.5. Długotrwała lub ciężka choroba.....	34
IV.6. Uzależnienia.....	35

IV.7. Bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych.	37
V. Pomoc społeczna w gminie Spiczyn.	39
V.1. Dane o korzystających z pomocy i wsparcia w gminie Spiczyn. Przyczyny kwalifikujące do świadczeń z pomocy społecznej.	41
V.2. Działania z zakresu pomocy społecznej realizowane przez GOPS w Spiczynie.	43
V.3. Realizacja świadczeń rodzinnych, funduszu alimentacyjnego oraz świadczeń wychowawczych przez GOPS w Spiczynie.	48
V.4. Ramy finansowe działalności GOPS Spiczyn.	51
V.5. Wskaźnik deprivacji lokalnej w gminie Spiczyn.	52
VI. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w gminie Spiczyn na lata 2019 – 2025.	53
I. CEL STRATEGICZNY: Wspieranie rodzin i dzieci w gminie Spiczyn.	55
I.1. Cel szczegółowy: Wzmacnianie pozytywnego wizerunku rodziny z dzieckiem poprzez prowadzenie działań wspierających, informacyjnych i promocyjnych.	55
I.2. Cel szczegółowy: Stwarzanie możliwości nabycia i rozwoju kompetencji rodzicielskich, umiejętności przezwyciężenia sytuacji kryzysowych przez rodziny oraz poprawa funkcjonowania społecznego dzieci i młodzieży.	55
II. CEL STRATEGICZNY: Przeciwdziałanie uzależnieniom, przemocy oraz zjawisku wykluczenia społecznego w gminie Spiczyn.	56
II.1. Cel szczegółowy: Pomoc osobom i rodzinom doświadczającym przemocy domowej. ...	56
II.2. Cel szczegółowy: Tworzenie warunków do wychodzenia z bezdomności i przeciwdziałania utrwalania się stanu ubóstwa w gminie Spiczyn.	57
II.3. Cel szczegółowy: Przeciwdziałanie zjawisku długotrwałego bezrobocia i eliminowanie jego negatywnych skutków.	57
III. CEL STRATEGICZNY: Wspieranie i aktywizacja osób niepełnosprawnych i starszych w gminie Spiczyn.	58
III.1. Cel szczegółowy: Poprawa jakości życia osób niepełnosprawnych w gminie Spiczyn.	58
III.2. Cel szczegółowy: Rozwój i budowa systemu wsparcia dla osób starszych w gminie Spiczyn.	59

<i>VII. Realizacja Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w gminie Spiczyn na lata 2019-2025.</i>	60
<i>VII.1. Monitoring i ewaluacja Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w gminie Spiczyn.</i>	67
<i>VII. 2. Źródła finansowania.</i>	67
 <i>Spis wykresów:</i>	 68
<i>Spis tabel:</i>	69

Wstęp

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w gminie Spiczyn na lata 2019 – 2025 jest dokumentem określającym najważniejsze kierunki interwencji w odniesieniu do zdiagnozowanych problemów społecznych występujących na terenie gminy. Wskazuje ona priorytetowe kierunki działań oraz wytyczne dla wdrażania planowanych zadań. Strategia pozwala na racjonalizację lokalnej polityki społecznej, określa misję oraz wyznacza cele strategiczne i działania, których wdrożenie powinno w znaczny sposób przyczynić się do rozwiązania wielu problemów społecznych i je zminimalizować. Zdiagnozowanie i określenie najważniejszych problemów społecznych stanowiło podstawę do wskazania metodologii rozwiązania zidentyfikowanych trudności i problemów społecznych, zgodnie z możliwościami jakie wynikają z zadań nałożonych na gminę.

Opracowana diagnoza stanowiła punkt wyjścia do opracowania szczegółowych programów, których realizacja powinna przyczynić się do rozwiązania problemów społecznych oraz do niwelowania różnic i dysproporcji społecznych. *Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych gminy Spiczyn na lata 2019 – 2025* została opracowana, przy aktywnym wsparciu, pomocy i konsultacji pracowników Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Spiczynie. Niezwykle ważne było także pozyskanie informacji od mieszkańców gminy Spiczyn na temat występujących problemów społecznych, które umożliwiło trafne wskazanie realnych problemów i trudności występujących na terenie gminy. Na podstawie zdiagnozowanych problemów społecznych przygotowano i opracowano określone kierunki działań, które służyć mają przeciwdziałaniu takim sytuacjom.

Poszukiwanie skutecznych sposobów rozwiązywania problemów społecznych musi uwzględniać fakt, że poszczególne problemy zazwyczaj nie występują pojedynczo a wystąpienie jednego implikuje szereg innych. Przystępując do planowania określonych sposobów rozwiązywania problemów społecznych występujących w gminie konieczne jest uwzględnienie wielokierunkowego i kompleksowego oddziaływania nie tylko na skutki wystąpienia danych problemów a przede wszystkim na źródło ich powstania. W związku z powyższym najważniejszym zadaniem jest stworzenie możliwości współpracy pomiędzy różnymi podmiotami działającymi w obszarze polityki społecznej, w celu integracji działań.

Realizacja powyższych celów, w tym zakresie wymaga podejmowania wieloaspektowych i wielokierunkowych działań strategicznych a zwłaszcza:

- ✓ interwencyjnych – o cechach ratownictwa i likwidacji niedoborów, których źródłem jest ubóstwo, bezrobocie, alkoholizm, niedostosowanie społeczne,

- ✓ asekuracyjnych – uprzedzających pojawienie się sytuacji zagrażających bezpieczeństwu socjalnemu,
- ✓ kompensacyjnych – niwelujących luki i deficyty,
- ✓ partycypacyjnych – poszerzających uczestnictwo w życiu publicznym i zapobiegających wszelkim przejawom dyskryminacji, wykluczeniu społecznemu i marginalizacji.

Ustawa o pomocy społecznej nakłada na gminę obowiązek „opracowania i realizacji Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka”.

Art. 16 b wymienionej powyżej ustawy określa istotne elementy, które powinny znaleźć się w Strategii. Skuteczna polityka społeczna powinna opierać się na rozpoznaniu rzeczywistych zjawisk i problemów społecznych występujących w danej społeczności lokalnej. Opracowanie i realizacja Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych wynika bezpośrednio z art. 19 ust. 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (tj. Dz. U. z 2018, poz. 1508 ze zm.).

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w gminie Spiczyn na lata 2019 - 2025 składa się z czterech zasadniczych części:

- Pierwsza, ukazuje specyfikę społeczności lokalnej i ma na celu prezentację podstawowych informacji o gminie i ludności.
- W drugiej części przedstawiono diagnozę problemów społecznych w ujęciu działania instytucji pomocy społecznej.
- Część trzecia określa cele strategiczne, operacyjne i związane z nimi zadania.
- W części programowej dokumentu zostały przedstawione najistotniejsze założenia polityki społecznej gminy na najbliższe lata. Zostały one ujęte w formie misji, celów strategicznych, celów szczegółowych i kierunków działań. Ponadto została zaprezentowana informacja na temat sposobu wdrożenia strategii oraz prowadzenia monitoringu i jej ewaluacji.

I. Podstawy formalne tworzenia Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w gminie Spiczyn.

Najważniejsze programy oraz kierunki planowanych działań zawarte w *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w gminie Spiczyn na lata 2019 – 2025* są zgodne i skorelowane z dokumentami na poziomie Unii Europejskiej, Kraju oraz na poziomie Regionalnym i Lokalnym. W poniższej części zaprezentowano opis podstawowych dokumentów strategicznych, które stanowią podstawę i odniesienie do tworzenia Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych.

I.1. Dokumenty europejskie.

Najważniejszym i kluczowym programem społeczno-gospodarczym Unii Europejskiej jest Strategia „Europa 2020”. Jest to zaprojektowany na dłuższy okres czasu program rozwoju, który wskazuje na konieczność współpracy państw członkowskich na rzecz wychodzenia z kryzysu oraz wdrażania reform, w odpowiedzi na problemy, które związane są z globalizacją, starzeniem się społeczeństw oraz rosnącą potrzebą racjonalnego wykorzystywania zasobów.

W ramach strategii wskazane zostały trzy kluczowe priorytety:

- ✓ wzrost inteligentny, czyli rozwój oparty na wiedzy i innowacjach,
- ✓ wzrost zrównoważony, czyli transformacja w kierunku gospodarki niskoemisyjnej, efektywnie korzystającej z zasobów i konkurencyjnej,
- ✓ wzrost sprzyjający włączeniu społecznemu, wspieranie gospodarki charakteryzującej się wysokim poziomem zatrudnienia i zapewniającej spójność gospodarczą, społeczną i terytorialną.

I.2. Dokumenty krajowe.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w gminie Spiczyn uwzględnia zapisy poniższych dokumentów krajowych:

- ✓ Strategia Długookresowa Kraju Polska 2030.
- ✓ Strategia Średniookresowa Kraju Polska 2020.
- ✓ Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020.
- ✓ Narodowy Program Zdrowia na lata 2016-2020.
- ✓ Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014 – 2020.
- ✓ Krajowy Program Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2017-2020.
- ✓ Narodowy Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na lata 2016-2020.

- ✓ Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego.
- ✓ Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego.

1.3. Dokumenty regionalne oraz lokalne.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w gminie Spiczyn uwzględnia zapisy poniższych dokumentów regionalnych i lokalnych:

- ✓ Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020.
- ✓ Strategia Rozwoju Powiatu Łęczyńskiego na lata 2016-2021.
- ✓ Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Łęczyńskiego na lata 2014-2020.
- ✓ Strategia Rozwoju Lokalnego Gminy Spiczyn na lata 2007 – 2015. Aktualizacja do 2020 r.

II. Struktura demograficzna i podstawowe dane o mieszkańcach gminy Spiczyn.

II.1. Położenie i powierzchnia gminy Spiczyn.

Gmina Spiczyn położona jest we wschodniej części Polski w odległości 25 km od stolicy województwa – Lublina w kierunku północno-wschodnim i 60 km od granicy Polski z Ukrainą. Jest jedną z 6 gmin powiatu łączyńskiego i sąsiaduje bezpośrednio z: z gminami Lubartów i Niemce od zachodu, od południa z gminą Wólka, od wschodu z gminami: Łęczna i Ludwin, a od północy z gminami Serniki i Ostrów Lubelski. Ogólna powierzchnia gminy wynosi 8309 ha, z czego 5485 ha to użytki rolne, 1930 ha lasy, a pozostałą część stanowią grunty pod zabudową, wodami, nieużytki i inne. Powierzchnia gminy stanowi 13,1% obszaru powiatu łączyńskiego i ponad 0,3% obszaru województwa lubelskiego. Teren gminy zamieszkuje 5692 mieszkańców, co stanowi 9,7 % ludności powiatu łączyńskiego i ponad 0,2% ludności województwa lubelskiego. W skład gminy wchodzi 13 sołectw: Charleż, Jawidz, Zawiepryce, Zawiepryce-Kolonia, Nowy Radzic, Nowa Wólka, Januszówka, Stoczek, Ziółków, Stawek, Ludwików, Kijany, Spiczyn. Do najbardziej zaludnionych sołectw należą: Jawidz – 1398 mieszkańców (65,6 osoby/km²), Charleż – 785 mieszkańców (84,3 osoby/km²), Spiczyn – 746 mieszkańców (106,3 osoby/km²) i Kijany – 710 mieszkańców (97,1 osoby/km²). Średnia gęstość zaludnienia w gminie wynosi 67 osoby na 1 km² i jest niższa od gęstości zaludnienia powiatu łączyńskiego (90 os./km²) i województwa lubelskiego (86,5 os./km²).

Decydujące znaczenie dla rozwoju osadnictwa na terenie gminy miał przebieg szlaków komunikacyjnych i dolin rzecznych: Wieprza i Bystrzyca. Jest to ściśle powiązane ze źródłem utrzymania ówczesnej ludności, a więc myślistwem, rybołówstwem i handlem. Rzeki i porastające ich brzegi lasy były źródłem pożywienia, a szlaki komunikacyjne stwarzały możliwość sprzedaży nadwyżek żywności i wytwarzanych produktów. W poszczególnych sołectwach spotykamy różne formy osadnictwa. W przeważającej części jest to „ulicówka” zlokalizowana wzdłuż dróg wojewódzkich, powiatowych lub gminnych (np. Stoczek, Januszówka, Zawiepryce, Nowa Wólka). W pozostałych miejscowościach gminy występuje zabudowa mieszana z przewagą kolonijnej. W policentrycznym charakterze sieci osadniczej występuje dominacja ośrodka centralnego w siedzibie gminy. Nowe osadnictwo z przełomu XX i XXI wieku to przełom w charakterze zabudowy na terenach wiejskich. Trudno się w nim doszukać tradycyjnych zabudowań inwentarskich, natomiast typowa zabudowa to, oprócz domu mieszkalnego doskonale wkomponowanego w otoczenie, pomieszczenie garażowe

połączone z warsztatem. Luźna zabudowa zlokalizowana wzdłuż szlaków komunikacyjnych otoczona nasadzeniami krzewów i drzew ozdobnych, rabaty kwiatowe to coraz częściej spotykana posesja na terenie gminy, a co ważne stanowią wzór do naśladowania dla gospodarstw z zabudową tradycyjną.

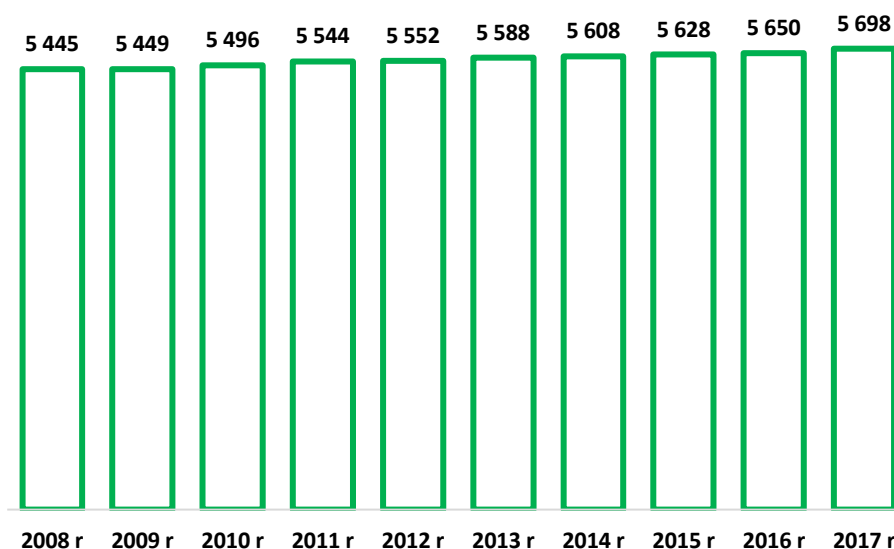
Rysunek 1. Mapa gminy Spiczyn

II.2. Ludność gminy Spiczyn.

Obszar gminy Spiczyn zamieszkiwało według danych Głównego Urzędu Statystycznego na koniec 2017 roku – 5 698 osób, w tym 2 881 kobiety co stanowiło 50,0% ogółu mieszkańców gminy oraz 2 817 mężczyzn – 50,0% ogółu mieszkańców gminy Spiczyn. Według danych statystycznych liczba ludności od wielu lat wykazuje tendencję rosnącą. W porównaniu do danych z 2008 roku liczba mieszkańców gminy Spiczyn zwiększyła się o 253 osoby. Wzrost liczby mieszkańców gminy Spiczyn związany jest przede wszystkim ze wzrostem liczby narodzin.

Rysunek 2. Liczba mieszkańców gminy Spiczyn w latach 2008 – 2017 r. (opracowanie własne na podstawie danych GUS)

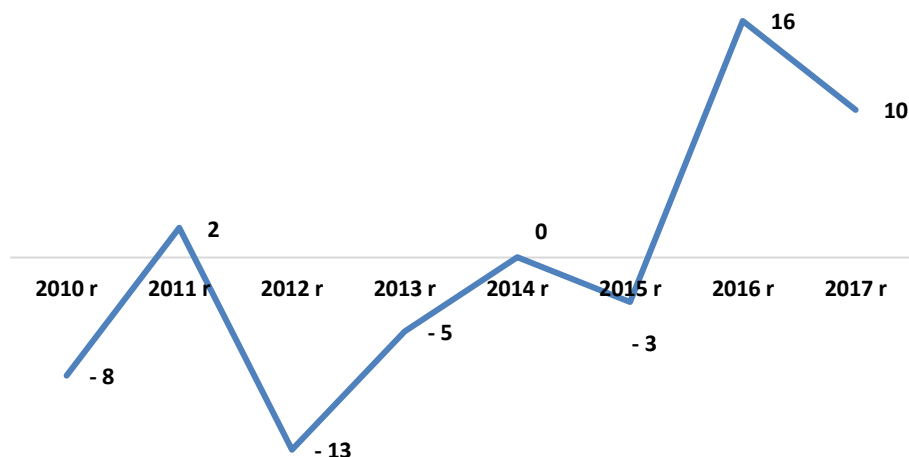
Struktura wiekowa ludności zamieszkującej gminę Spiczyn różni się nieznacznie od struktury wiekowej mieszkańców całego powiatu łęczyńskiego. Odsetek osób w wieku przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym jest wyższy niż w powiecie łęczyńskim. Mniejszy jest natomiast odsetek osób w wieku produkcyjnym.

Tabela 1. Ludność gminy Spiczyn oraz powiatu łęczyńskiego według kategorii na koniec 2016 roku (źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS)

	gmina Spiczyn	powiat łęczyński
w wieku przedprodukcyjnym	20,2%	19,4%
w wieku produkcyjnym	62,0%	63,9%
w wieku poprodukcyjnym	17,8%	16,6%

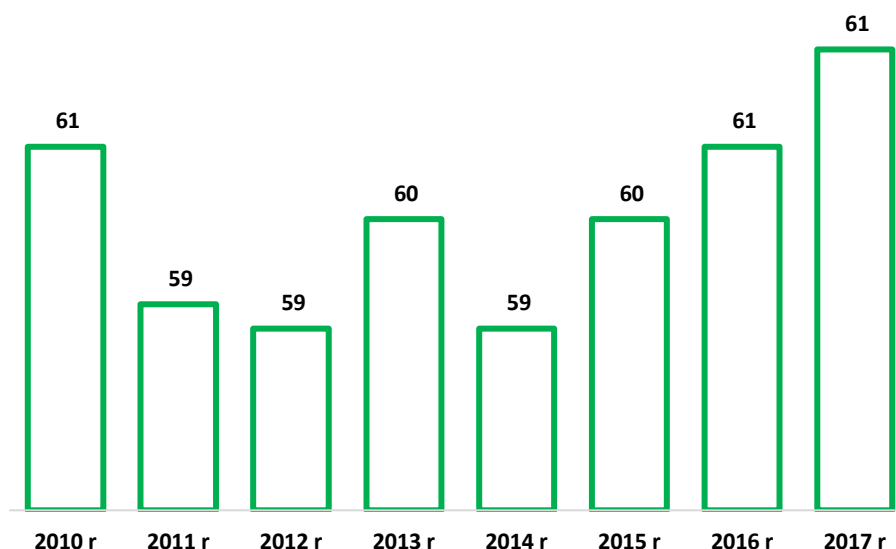
Przyrost naturalny w ostatnim dziesięcioleciu ulegał wahaniom. Od 2015 roku notowany jest dodatni przyrost naturalny.

Rysunek 3. Przyrost naturalny w gminie Spiczyn w latach 2010 – 2017. (źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS)

Zmiany w strukturze demograficznej ludności związane ze starzeniem się społeczeństwa przyczynią się w przyszłości do coraz większego obciążenia osób w wieku produkcyjnym. Osoby te musiały utrzymywać powiększającą się stale liczbę osób w wieku nieprodukcyjnym, w szczególności osób w wieku emerytalnym. Jednym z przydatnych wskaźników demograficznych określających przyszłe tendencje demograficzne jest wskaźnik obciążenia demograficznego, przedstawiający ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym. Wartość tego wskaźnika stopniowo wzrasta, osiągając w 2017 roku 61,3 osób w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym. Zwiększające się obciążenie demograficzne jest związane z malejącym odsetkiem osób młodych oraz wzrastającym odsetkiem osób w wieku produkcyjnym i poprodukcyjnym. Warto jednak zauważyć, że wskaźnik obciążenia demograficznego w gminie Spiczyn jest wyższy niż w powiecie łęczyńskim oraz niższy niż w województwie lubelskim, który wynosił odpowiednio 56,4 oraz 63,7.

Rysunek 4. Wskaźnik obciążenia demograficznego (ludność osób w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym) w gminie Spiczyn w latach 2010-2017. (Opracowanie własne na podstawie danych GUS).

W 2017 roku saldo migracji wewnętrznych dla gminy Spiczyn było dodatnie i wyniosło 40. Więcej mieszkańców osiedla się w gminie Spiczyn niż się z niej wyprowadza. W tym samym okresie notuje się także dodatnie saldo migracji zagranicznych.

Tabela 2. Saldo migracji wewnętrznych w gminie Spiczyn w latach 2010 – 2017. (źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS)

	saldo migracji wewnętrznych
2010 r.	60
2011 r.	47
2012 r.	51
2013 r.	23
2014 r.	27
2015 r.	44
2016 r.	27
2017 r.	40

Tabela 3. Saldo migracji zagranicznych w gminie Spiczyn w latach 2010 – 2017. (źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS)

	saldo migracji zagranicznych
2010 r.	2
2011 r.	-1
2012 r.	-2
2013 r.	-4
2014 r.	-1
2015 r.	0
2016 r.	0
2017 r.	2

III. Diagnoza warunków życia mieszkańców gminy Spiczyn – środowisko naturalne, środowisko kulturowe, sport i rekreacja, oświata, ochrona zdrowia, bezpieczeństwo publiczne i gospodarka.

III.1. Środowisko naturalne gminy Spiczyn.

Gmina Spiczyn położona jest na styku dwóch krain geograficznych: Wyżyny Lubelskiej i Niziny Środkowopolskiej. Północno-zachodnia część gminy należy do Wysoczyzny Lubartowskiej stanowiącej podregion Niziny Środkowopolskiej, natomiast część południowo-wschodnią obejmuje Płaskowyż Świdnicki wchodzący w skład Wyżyny Lubelskiej. Taki podział gminy powoduje, że północna część gminy charakteryzuje się falisto-pagórkowatą rzeźbą terenu z różnicą wzniesień wynoszącą do 50 m. Zachodnia część oddzielona dolinami rzek Wieprza i Bystrzycy ma strukturę nisko-falistą. Pozostały obszar gminy to płaska równina. Takie ukształtowanie rzeźby terenu, duże rzeki wraz z dolinami i szatą roślinną powodują duże zróżnicowanie krajobrazowe gminy. System wód powierzchniowych gminy tworzą:

- ✓ Rzeka Wieprz i Bystrzyca z niewielkimi dopływami.
- ✓ System rowów melioracyjnych
- ✓ Niewielkie zbiorniki wodne.

Rzeka Wieprz jest główną arterią wodną gminy. Silne meandrowanie rzeki powoduje, że długość nurtu w granicach gminy wynosi 26,5 km. Szerokość doliny Wieprza waha się od 0,1 km do 2 km. Rzeka Bystrzyca płynie przez teren gminy na odcinku 6,3 km.

Do głównych zasobów naturalnych gminy należą:

- ✓ Lasy stanowiące ponad 20% powierzchni gminy. Wyróżniamy dwa kompleksy leśne: Las Spiczyński stanowiący część Lasów Kozłowieckich oraz Las Zawieprzycki, na którego terenie wyróżniamy użytek ekologiczny o pow. 6,93 ha. W większości są to lasy mieszane świeże, jedynie w okolicach Jawidza i Nowego Radzica występuje las mieszany wilgotny. Ponad 60% lasów znajduje się w zarządzie Nadleśnictwa Lubartów. Pozostałe lasy stanowią własność prywatną osób fizycznych.
- ✓ Doliny Wieprza i Bystrzycy zakwalifikowane, jako korytarze ekologiczne o randze krajowej. W dolinach rzek znajdują się starorzecza, a zbocza dolin pokrywa roślinność kserotermiczna.

- Nadwieprzański Park Krajobrazowy obejmujący dolinę Wieprza, którego powierzchnia na terenie gminy wynosi 6, 65 km², co stanowi 8% powierzchni gminy. Park krajobrazowy na terenie gminy obejmuje fragment doliny Wieprza znanej jako łączynski Przełom Wieprza.
- Otuliny Nadwieprzańskiego i Kozłowieckiego Parku Krajobrazowego zajmują odpowiednio 17, 5 km² i 5, 4 km². Stanowią one strefę ochronną dla parków krajobrazowych.
- Pomniki przyrody: aleje lipowe przy drogach: Zawieprzycze – Charleż, Jawidz – Lubartów, Charleż – Jawidz.

III.2. Historia oraz środowisko kulturowe gminy Spiczyn.

Początki osadnictwa w obrębie gminy Spiczyn sięgają neolitu. Najstarsze ślady działalności człowieka, jakie odnaleziono na terenie gminy datuje się na końcowy okres epoki kamienia gładzonego (4500-1700 r. p.n.e.). Miejscowa ludność należała w tym czasie do ludów kultury pucharów lejkowych. W Spiczynie odnaleziono ślady osady i cmentarzyska z tego okresu. W tym czasie ludność trudniła się głównie myślistwem, rybołówstwem i zbieractwem, a pod koniec epoki coraz większego znaczenia nabierało rolnictwo. Z epoki brązu pochodzą ślady osadnictwa z epoki trzcinieckiej oraz kultury łużyckiej (Ziółków). Z kolei w Charleżu i Jawidzu odkryto ślady kultury lateńskiej, a w Zawieprzycach pozostałości kultury przeworskiej i z okresu wpływów rzymskich. Ważnym elementem związanym z historią każdej osady z czasów wczesnego średniowiecza są kurhany – dawne miejsca pochówku zmarłych. Jeszcze pod koniec XIX wieku istniało w okolicy kilka dużych kurhanów. Niestety podczas badań archeologicznych w 1958 roku udało się zlokalizować tylko dwa: w Kijanach i Kijanach Kościelnych. Stwierdzenie istnienia w kurhanach kijańskich wyłącznie ceramiki grubościennej pozwala wnosić, że są one związane z wcześniejszą fazą rozwoju osady w Spiczynie, czyli że osiedle było tłem osadniczym, którego jednym z wcześniejszych elementów są kurhany – miejsca pochówku zmarłych.

Obecność naturalnych przejść przez Bystrzycę i Wieprz, oraz położenie w węzłowym punkcie komunikacyjnym sprawiły, że w pobliżu miejsca, gdzie obecnie znajduje się miejscowość Spiczyn, we wczesnym średniowieczu znajdowała się osada otwarta. Jej rozwój odbywał się w dwóch fazach: pierwsza w okresie łączenia się ziem protopolskich (VIII-X w.), druga w okresie kształtowania się narodowości polskiej (XI – XIII w.). Materiały ceramiczne z tego okresu można łączyć z protopolskim odłamem Wiślan. Powierzchnia osady to ok. 2 ha.

Lokalizacja osady wiąże się nie tyle z rybackim zajęciem ludności, ale raczej z umożliwieniem podróznym postojem lub noclegu. Pierwsze wzmianki o wsi Spiczyn położonej przy ujściu Bystrzycy do Wieprza dotyczą XIV wieku a ściśle 1381 roku. Prowadziła tędy droga królewska na Ruś i Litwę z przeprawą przez Bystrzycę.

Pierwszym właścicielem majątku Spiczyn był Prandot ze Spiczyna, a następnie Hieronim Spiczyński, który w XV wieku podzielił włości pomiędzy rodzinę Spiczyńskich. Następnie wieś i folwark wchodziły w skład dóbr Łęczyńskich, a ok. 1662 r. właścicielką została Anna Noskowska. Od XIX w. dwór w Spiczynie należał do rodziny Ostrowskich, a po II wojnie światowej został skonfiskowany Janowi Nepomucenowi Ostrowskiemu. Pod względem historycznym na uwagę zasługują dwie miejscowości z gminy Spiczyn: Kijany i Zawieprzycze.

Są dwie wersje pochodzenia nazwy wsi Kijany. Pierwsza mówi o przepędzeniu kijami najeźdźców tatarskich, druga bardziej prawdopodobna wiąże fakt powstania nazwy miejscowości z jeńcami osadzonymi przez Bolesława Chrobrego podczas powrotu z wyprawy na Kijów w 1018 roku. Od połowy XVI wieku Kijany należały do rozległych dóbr Firlejów. W 1598 roku spłonął kościół w Nowogrodzie, a ówczesny właściciel Kijan Piotr Czerny zbudował kościół drewniany w Kijanach, w którym została ustanowiona parafia p.w. św. Anny. Jan III Sobieski złożył w nim śluby wdzięczności za udaną bitwę w trakcie powrotu z wiktorii wiedeńskiej. Dzięki inicjatywie hr. Atanazego Miączyńskiego, po jego szczęśliwym powrocie z wyprawy wiedeńskiej, kościół przebudowano na murowany. Budowę świątyni w stylu barokowym ukończono dopiero w 1723 roku. W tym okresie w Kijanach istniał wielki zamek obronny strzegący przeprawy przez Wieprz. W 1879 roku właścicielem miejscowości został Sonnenberg, który na murach zrujnowanego zamku zbudował neorenesansowy pałac, którego projektantem był Apoloniusz Nieniewski. W 1914 roku Lubelskie Towarzystwo Rolnicze pozyskało część dóbr ziemskich wraz z pałacem i wypełniając wolę darczyńcy Erazma Plewińskiego utworzyło szkołę rolniczo-ogrodniczą dla miejscowej ludności. Z racji istnienia tej szkoły, w okresie międzywojennym, Kijany wyróżniały się pod względem oświaty i kultury. Taki stan trwa do dnia dzisiejszego. Pierwsze zapiski o Zawieprzycach pochodzą z 1390 roku, kiedy właścicielem był Sulisław Zawieprzski. Następne wzmianki odnoszą się do 1545 roku, które mówią o zamku obronnym broniącym dostępu do brodu na rzece Wieprz. Przez cały ten okres majątek jest własnością rodu Zawieprzskich herbu Janina. Na przełomie XVII i XVIII wieku właścicielem zamku jest rodzina Miączyńskich, której najbardziej znany przedstawiciel Atanazy Miączyński, przyjaciel króla Jana III Sobieskiego, po powrocie z odsieczy wiedeńskiej

buduje rezydencję zamkową, kaplicę, lamus i kolumnę uwieńczoną krzyżem. W rezydencji bywał często na przyjacielskich spotkaniach, okraszonych miodem pitnym król Jan III Sobieski. W trakcie jednego z nich posadził w parku zamkowym lipę. Lipa została powalona piorunem w 1977 roku, ale w jej miejscu dziś rośnie córka lipy Jana III Sobieskiego, wyhodowana z bocznego konara historycznego drzewa. Pracami budowlanymi rezydencji kierował słynny na owe czasy architekt epoki baroku Tylman z Gameren pracujący często dla Jana III Sobieskiego. W 1748 roku pałac zostaje uszkodzony i odbudowany. W 1818 roku właścicielami majątku zostaje rodzina Ostrowskich, którzy otaczają rezydencję murem z arkadami i bramą wjazdową i budują klasycystyczną oranżerię. Po pożarze rezydencji w 1938 roku mieszkańcy przenoszą się do oficyn, a w sąsiedztwie ruin wybudowano dworek, w którym zamieszkał dzierżawca m.in. Ksawery Skłodowski brat dziadka wielkiej polskiej uczonej – Marii Skłodowskiej. Prowadził on hodowlę rasowych koni, stąd też Maria Skłodowska w latach swej młodości bywała w Zawieprzycach spędzając wolny czas na przejażdżkach konnych. Zawieprzyce były własnością Ostrowskich do 1945 roku, a ostatnim właścicielem był Jan Krystyn Ostrowski. W materiałach historycznych z XIV wieku odnotowujemy szereg wzmianek dotyczących założycieli poszczególnych osad tworzących obecnie gminę Spiczyn. Należy tu wspomnieć następujące rody szlacheckie: Jawidzkich, Charłęskich, Kijańskich, Zawieprzskich i Ziółkowskich.

W okresie kampanii wrześniowej 1939 roku przez teren gminy przetoczyły się ciężkie boje o przeprawy na Wieprzu. Brała w nich udział dywizja gen. Zygmunta Podhorskiego, która po opanowaniu lewego brzegu rzeki połączyła się z wojskami dowodzonymi przez gen. Franciszka Kleeberga w rejonie Kocka. W 1940 roku w gminie Spiczyn rozpoczął działalność Związek Walki Zbrojnej wchodząc w skład I rejonu lubartowskiego ZWZ. Na przełomie lat 1943 i 1944 prowadzono w Spiczynie konspiracyjny kurs podchorążych rezerwy, który ukończyło 27 osób. Niewątpliwym bohaterem ostatnich lat okupacji i czasów powojennych był Zdzisław Broński ps. „Uskok”, który podczas akcji „Burza” wraz ze swoim oddziałem walczył u boku Wołyńskiej 27 Dywizji Piechoty AK, a po wkroczeniu Armii Czerwonej przeszedł do działań dywersyjnych skierowanych przeciw władzom komunistycznym. Po ogłoszeniu amnestii rozwiązał oddział, a z najbliższymi podwładnymi ukrywał się w bunkrze pod stodołą we wsi Dąbrówka (obecnie Nowogród). Zdradzony przez towarzysza broni, zginął popełniając samobójstwo 21 maja 1949 roku, nie chcąc oddać się żywym w ręce funkcjonariuszy UB. Jego mogiła znajduje się na cmentarzu parafialnym w Kijanach, a w miejscowym kościele została wmurowana tablica pamiątkowa poświęcona „Uskokowi” i jego oddziałowi.

III.3. Turystyka, sport i kultura w gminie Spiczyn.

Baza i oferta turystyczna gminy jest bardzo skromna, mimo iż istnieje bogaty potencjał kulturowo-przyrodniczy stanowiący podstawę do jej rozbudowywania. Koncepcja rozwoju turystyki w oparciu o Szlak Jana III Sobieskiego stanowi tło dla szeregu inicjatyw z dziedziny turystyki i kultury. Gmina Spiczyn stanowi istotną lokalizację na międzynarodowym Szlaku Jana III Sobieskiego, który zaczyna się w Olesku na Ukrainie a kończy się pod Wiedniem. Taka sytuacja jest silnym argumentem za budową produktów turystycznych w ramach marki Szlaku Jana III Sobieskiego. Baza noclegowa, która do niedawna ograniczała się do 2 schronisk młodzieżowych w Szkole Podstawowej w Zawieprzycach – 25 miejsc i Zespole Szkół Rolniczych w Kijanach 50 miejsc noclegowych, wzbogaciła się o wspaniały pensjonat „Dworek nad Wieprzem”. Zlokalizowany w dolinie Wieprza obiekt oprócz oferty noclegowej oczekuje gości chcących wypocząć, dobrze zjeść i zabawić się. Coraz bardziej popularne na terenie gminy są gospodarstwa agroturystyczne. Wszystko to razem stanowi zaczątek bazy turystycznej dla grup zorganizowanych i osób indywidualnych przebywających na terenie gminy, a także coraz częściej dla uczestników spływów kajakowych rzeką Wieprz. Nadziei na znaczną poprawę w zakresie bazy żywieniowej i noclegowej należy upatrywać w dalszym rozwoju agroturystyki i małej gastronomii będącego wynikiem wdrażania działań wynikających ze „Zintegrowanej Strategii Rozwoju Szlaku Jana III Sobieskiego w gminach Wólka, Spiczyn, Mełgiew, Piaski, Rybczewice, Gorzków”

W ostatnim okresie na terenie gminy wyznaczono ścieżki rowerowe:

- wojewódzką przebiegającą przez Charleż, Zawieprzycę, Stoczek i Ziółków o łącznej długości na terenie gminy ponad 10 km;
- powiatowe powstałe w wyniku realizacji programu „Daleko od szosy”
  - trasa nr 1 przebiegająca od granicy gminy Ludwin przez Nową Wólkę, Zawieprzycę – kolonię do Zawieprzyc ok. 4 km
  - trasa nr 2 przebiegająca od granicy gminy Łączna przez Kijany, Stawek i Ludwików ok. 8 km.

Trasy powiatowe łączą się z trasą wojewódzką stanowiąc sieć szlaków przebiegających w pobliżu najciekawszych zakątków gminy.

W skład bazy sportowo-rekreacyjnej gminy Spiczyn wchodzi:

- a/ Hala sportowa przy Gimnazjum i Szkole Podstawowej w Spiczynie. Oddana do użytku w 1999r. rozwiązała wiele problemów związanych z prowadzeniem zajęć wychowania fizycznego, organizowaniem imprez sportowych i masowych. Hala ta była m.in. areną zmagania zapasników w ramach Mistrzostw Polski Zrzeszenia LZS w zapasach w stylu wolnym juniorów i innych zawodów na szczeblu powiatowym i gminnym.
- b/ Kompleks boisk sportowych w Jawidzu.
- c/ Boisko sportowe „Orlik” w Kijanach.
- d/ Sala gimnastyczna przy Zespole Szkół Rolniczych w Kijanach.
- e/ Boiska sportowe przy szkołach podstawowych i przy ZSR Kijany.
- f/ Siłownia zewnętrzna w Kijanach i w świetlicy w Januszówce.
- g/ Place zabaw w Spiczynie, Kijanach, Charleżu i w Zawieprzycach.

W oparciu o istniejącą bazę sportową na terenie gminy działają kluby sportowe:

- LKS „Iskra” Spiczyn – sekcje: zapasy, piłka nożna, tenis stołowy
- „Wigor” Kijany – sekcje: lekkoatletyka, siatkówka, kajakarstwo, jeździectwo.
- Uczniowski Klub Sportowy „Sokół” w Jawidzu – sekcje: lekkoatletyka, tenis stołowy.
- Uczniowski Klub Sportowy „Atak Spiczyn” sekcje: pływanie, siatkówka.

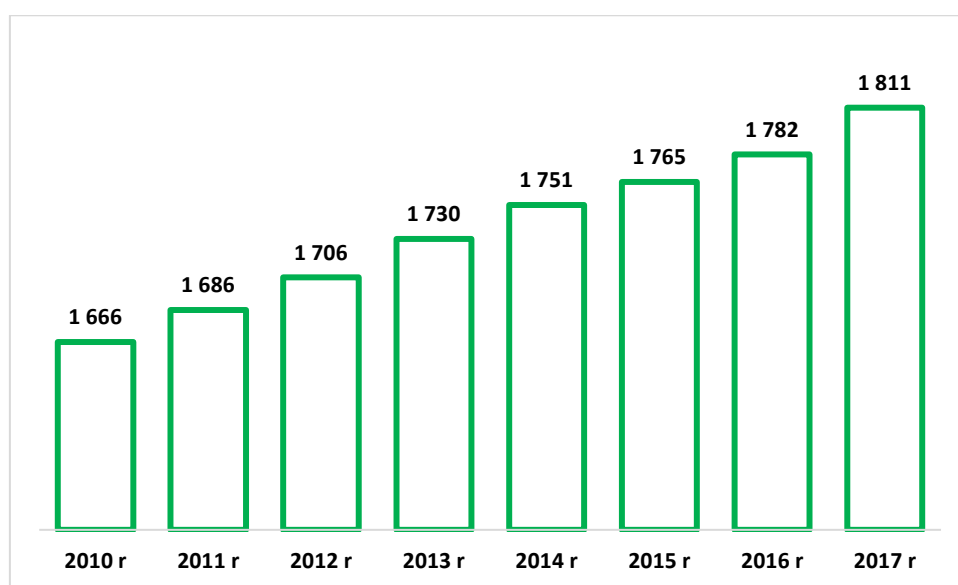
Najważniejszą placówką prowadzącą działalność kulturalną jest utworzone w 2013 roku Gminne Centrum Kultury w Ziółkowie, w którym koncentruje życie kulturalno-oświatowe, a ponadto świetlica wiejska w Zawieprzycach-kolonii i w Januszówce. Wymienione placówki kultury zostały utworzone dzięki pozyskaniu środków finansowych z Europejskiego Funduszu Gwarancji i Orientacji w Rolnictwie. Ponadto na terenie gminy Spiczyn jest Biblioteka Publiczna w Spiczynie wraz z filiami w miejscowościach Jawidz i Zawieprzyce. Biblioteka Publiczna w Spiczynie z racji posiadanych pomieszczeń prowadzi szeroko zakrojoną działalność kulturalno - oświatową m.in. konkursy recytatorskie i plastyczne, lekcje biblioteczne, spotkania opłatkowe itp. Nie można pominąć znaczenia szkół podstawowych i ZSR w Kijanach w upowszechnianiu kultury zarówno na szczeblu lokalnym, gminnym i powiatowym. Przykładem tego rodzaju działalności jest Zespół Pieśni i Tańca „Jaworek” działający przy Szkole Podstawowej w Jawidzu.

III.4. Zasoby mieszkaniowe oraz infrastruktura techniczna gminy Spiczyn.

➤ *Zasoby mieszkaniowe*

W ostatnich latach notuje się systematyczny i dynamiczny wzrost budownictwa jednorodzinnego. Zasoby mieszkaniowe gminy wynoszą według danych Głównego Urzędu Statystycznego na koniec 2017 roku 1 811 mieszkań, których łączna powierzchnia wynosi 171 455 m². Przeciętna wielkość mieszkania to 94,67 m². W porównaniu do danych z końca 2010 roku liczba mieszkań wzrosła o 145. Jest to o 8,7% mieszkań więcej niż w roku 2010. Takie dane obrazują dynamikę zmian w tym zakresie.

Rysunek 5. Liczba mieszkań na terenie gminy Spiczyn w latach 2010 – 2017.

Do zadań własnych gminy należy zaspokajanie zbiorowych potrzeb mieszkaniowych. Aktualnie gminny zasób mieszkaniowy to między innymi 10 mieszkań komunalnych. Podstawą do rozwoju budownictwa mieszkaniowego są z jednej strony grunty przeznaczone pod zabudowę a z drugiej dostępność komunikacyjna i odległość od ośrodków miejskich, z których mieszkańcy coraz chętniej emigrują i osiedlają się na terenach wiejskich. Rozwój budownictwa mieszkaniowego pociąga za sobą konieczność działań inwestycyjnych w infrastrukturę drogową, wodno - kanalizacyjną i społeczną.

➤ *Infrastruktura komunikacyjna i techniczna gminy Spiczyn*

Gmina Spiczyn posiada dostateczną ilość dróg gminnych, powiatowych i wojewódzkich o łącznej długości 104, 9 km tj. 1, 26 km/km², w tym:

- ✓ drogi wojewódzkie - 13, 8 km

- ✓ drogi powiatowe - 34, 8 km
- ✓ drogi gminne - 58, 3 km

Istotnym problemem dla władz gminy jest jakość wszystkich kategorii dróg. Pomimo utwardzonej nawierzchni ulegają one stałej dewastacji i wymagają ciągłych nakładów finansowych. W ścisłej współpracy z ZE Lubartów wykonano oświetlenie na drogach gminnych i powiatowych, a przy udziale budżetu powiatu chodnik przy drodze powiatowej w Kijanach. Na podstawie porozumienia z Zarządem Dróg Wojewódzkich wykonano przebudowy drogi wojewódzkiej nr 829 na odcinku Kijany – Jawidz wraz gruntownym remontem mostu na Bystrzycy. Dalszym efektem tej współpracy była budowa chodników przy drogach wojewódzkich w Spiczynie, Kijanach i w Jawidzu. Ponadto istnieje szereg dróg gruntowych spełniających rolę dróg dojazdowych do pól, łąki i lasów bądź to przeznaczonych do ruchu lokalnego.

III.5. Usługi publiczne na terenie gminy Spiczyn (oświata, służba zdrowia, bezpieczeństwo publiczne, organizacje pozarządowe)

Oświata w gminie Spiczyn.

Realizując ustawowe zadania gmina Spiczyn zapewnia edukację dzieci na poziomie przedszkoli i szkół podstawowych z oddziałami gimnazjalnymi.

Gminny system oświaty tworzą następujące placówki:

Szkoły i przedszkola

- ✓ Zespół Szkół Rolniczych w Kijanach
(prowadzona przez Starostwo Powiatowe w Łęcznej)
Kijany 19, 21-077 Spiczyn
- ✓ Gimnazjum im. Jana Pawła II w Spiczynie
Spiczyn 8, 21-077 Spiczyn
- ✓ Szkoła Podstawowa w Spiczynie
Spiczyn 8, 21-077 Spiczyn
- ✓ Szkoła Podstawowa w Jawidzu

Jawidz 109 b, 21-077 Spiczyn

- ✓ Gminne Przedszkole w Spiczynie
Spiczyn 8a, 21-077 Spiczyn

Stowarzyszenie Oświatowe CJZ

W styczniu 2013 r. pracownicy (nauczyciele i pracownicy obsługi) ze Szkoły Podstawowej w Charleżu, Januszówce i Zawieprzycach założyli Stowarzyszenie, które uzyskało osobowość prawną 12 lutego 2013 roku. W dniu 5 lipca 2013 r. Rada Gminy Spiczyn podjęła uchwałę przekazującą prowadzenie w/w szkół Stowarzyszeniu. W sierpniu podpisano umowę, na podstawie której Gmina Spiczyn przekazuje te szkoły Stowarzyszeniu Oświatowemu „CJZ”. Od 1 września 2013 Stowarzyszenie Oświatowe „CJZ” jest organem prowadzącym Szkoły Podstawowe w Charleżu, Januszówce i Zawieprzycach.

Placówki prowadzone przez Stowarzyszenie CJZ

- ✓ Szkoła Podstawowa w Charleżu
Charleż kolonia 17, 21-077 Spiczyn
- ✓ Szkoła Podstawowa w Januszówce
Januszówka 33, 21-077 Spiczyn
- ✓ Szkoła Podstawowa w Zawieprzycach
Zawieprzyce 121, 21-077 Spiczyn

Bezpieczeństwo publiczne w gminie Spiczyn.

Teren gminy obsługuje w tym zakresie Komenda Powiatowa Policji w Łęcznej. Wyposażenie Komendy w środki transportowe oraz sprzęt pozwala na szybką interwencję. Podstawowe zadania wykonywane to:

- ✓ działania interwencyjne,
- ✓ działania profilaktyczne,

- ✓ realizacja programów likwidujących zagrożenia.

Ochronę mieszkańców przed pożarami i innymi klęskami żywiołowymi zapewniają: Powiatowa Straż Pożarna w Łęcznej we współdziałaniu z 8 jednostkami Ochotniczych Straży Pożarnej z terenu gminy liczącymi w sumie 180 strażaków – ochotników. Jednostka OSP Spiczyn licząca 40 druhów z racji swojego wyposażenia i wyszkolenia została wpisana do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego.

Organizacje pozarządowe w gminie Spiczyn.

Na terenie gminy działają stowarzyszenia i organizacje pozarządowe, które obok sektora publicznego i prywatnego są trzecim sektorem działającym na rzecz dobra publicznego. Stanowią bazę dla rozwoju lokalnych społeczności. Zrzeszają najaktywniejszych i najbardziej wrażliwych na sprawy społeczne obywateli danego środowiska. Podejmują cenne działania dla dobra mieszkańców oraz integrują i aktywizują społeczność lokalną. Stanowią znakomite uzupełnienie działań podejmowanych przez lokalne samorządy. Współpraca jednostek samorządowych z organizacjami pozarządowymi stwarza szansę na lepsze zorganizowanie wspólnego celu, jakim jest poprawa jakości życia mieszkańców gminy. Na terenie gminy Spiczyn działają stowarzyszenia i organizacje społeczne o charakterze formalnym i nieformalnym:

- ✓ Gminny Związek Ochotniczych Straży Pożarnych
- ✓ Gminny Związek Emerytów i Rencistów
- ✓ Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży
- ✓ Stowarzyszenie „Kijańczyk”
- ✓ Stowarzyszenie Chorągiew Zamku w Zawieprzycach
- ✓ Koło Gospodyń Wiejskich w Stoczku

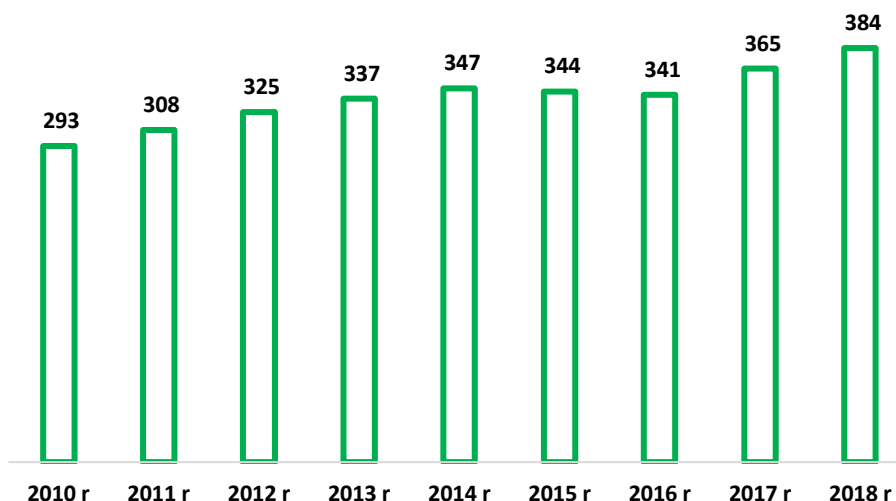
Część z tych organizacji ma zasięg ogólnogminny, a część działa w określonych środowiskach, ale wszystkie realizują zadania służące rozwojowi gminy i najbliższego otoczenia.

III.6. Sytuacja gospodarcza w gminie Spiczyn.

Aktywność gospodarczą mieszkańców gminy należy ocenić jako niską. Zarejestrowane podmioty gospodarcze to głównie firmy jednoosobowe prowadzące działalność handlową zarówno detaliczną jak na targowiskach. Korzystnym zjawiskiem w rozwoju sfery gospodarczej jest duży wzrost podmiotów gospodarczych w dziedzinie różnorodnych usług, będących często odzwierciedleniem na potrzeby społeczności lokalnej. Martwić może mała ilość zakładów produkcyjnych, co znacznie ogranicza ilość ofert pracy na terenie gminy.

Według danych GUS na koniec 2018 roku na terenie gminy Spiczyn funkcjonowały 384 podmioty gospodarcze, 20 spółek, w tym 14 spółek handlowych oraz 6 spółek cywilnych. Jednoosobową działalność gospodarczą prowadziło 277 podmiotów. Liczba podmiotów gospodarczych na przestrzeni lat ulega systematycznemu i dynamicznemu wzrostowi. W porównaniu do danych z 2010 roku liczba podmiotów zwiększyła się aż o 91, co stanowi przyrost na poziomie 31,0%. Przedstawiony wykres ukazuje rozkład liczby przedsiębiorstw na przestrzeni ostatnich lat oraz dynamikę wzrostu liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych.

Rysunek 6. Liczba podmiotów gospodarczych w gminie Spiczyn w latach 2010 – 2018 (źródło: opracowanie własne, dane GUS)

Opierając się na danych ze spisu REGON na dzień 31.12.2018 roku w ramach sekcji Polskiej Klasyfikacji Działalności widać wyraźnie, iż największy odsetek przedsiębiorstw w gminie Spiczyn stanowią firmy działające w branżach: handel detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych, budownictwo oraz pozostała działalność usługowa, gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników oraz gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby. Poniższa tabela przedstawia rozkład wszystkich podmiotów gospodarczych według sekcji PKD w gminie Spiczyn.

Tabela 4. Branże i liczba podmiotów w gminie Spiczyn na dzień 31.12.2017r. (źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS)

Sekcja PKD	Liczba podmiotów
Sekcja G - Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	67
Sekcja F – Budownictwo	49
Sekcja S i T - Pozostała działalność usługowa oraz gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby	41
Sekcja M - Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	31
Sekcja P – Edukacja	30
Sekcja H - Transport i gospodarka magazynowa	28
Sekcja C - Przetwórstwo przemysłowe	25
Sekcja Q - Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	20
Sekcja A - Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	18
Sekcja N - Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	13
Sekcja I - Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	13
Sekcja R - Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	12
Sekcja O - Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	10
Sekcja L - Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	9
Sekcja J - Informacja i komunikacja	6
Sekcja K - Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	6

W gminie Spiczyn dominują przedsiębiorstwa zatrudniające do 9 pracowników (w tym mikroprzedsiębiorstwa). Na dzień 31.12.2018 roku odnotowano 374 podmioty gospodarcze co stanowi – 97,4%. Liczba firm zatrudniających od 10 do 49 pracowników to – 9. Na terenie gminy działa 1 podmiot gospodarczy zatrudniający powyżej 50 pracowników.

IV. Diagnoza problemów społecznych w ujęciu działania instytucji pomocy społecznej.

Poniżej przedstawione zostały najważniejsze problemy społeczne, które występują na terenie gminy Spiczyn. Głównym założeniem niniejszej strategii było przedstawienie kluczowych problemów związanych ze sferą socjalną społeczności lokalnej gminy Spiczyn, a także wskazanie kierunków ich rozwiązywania.

IV.1. Ubóstwo.

Transformacja systemowa, która rozpoczęła się w Polsce w latach 80. i na początku lat 90. ujawniła wiele zjawisk, które do tej pory pozostawały na marginesie społecznego zainteresowania. Jednym z nich jest zjawisko ubóstwa.

Ubóstwo jest jednym z najbardziej znaczących składników warunkujących patologię życia społecznego w sensie najbardziej dramatycznym: egzystencjalnym, instytucjonalnym i politycznym. Jest składnikiem o tyle niebezpiecznym, że zwiększa dystans pomiędzy poszczególnymi warstwami społecznymi, powoduje niemożność zaspokojenia potrzeb, co często prowadzi do frustracji.

„Ubóstwo” - to termin, który funkcjonuje w świadomości społecznej jako brak dostatecznych środków materialnych do życia, jako bieda, niedostatek. Idąc dalej - ubóstwo można zdefiniować także jako „stan poniżej pewnego zmiennego w czasie progu dochodowego lub progu realizacji potrzeb w odniesieniu do jednostki, rodziny lub grupy społecznej”. W terminologii pedagogiki społecznej funkcjonują poza tym dwa rodzaje ubóstwa: absolutne (bezwzględne) i względne. Pierwsze z nich rozpatrywane jest w znaczeniu węższym i szerszym. W ujęciu węższym - ubóstwo absolutne oznacza stan niezaspokojenia minimalnych potrzeb biologicznych, zaś w szerszym - jest określane jako stan niezaspokojenia potrzeb uznanych w danym społeczeństwie i w danym czasie za minimalne. Nieco inne stanowisko przyjmują zwolennicy interpretacji ubóstwa jako zjawiska względnego, bowiem łączą je z nadmiernymi rozpiętościami w poziomie życia.

Powyższe słowa potwierdzają opinię, że zdefiniowanie ubóstwa nie należy do rzeczy łatwych, podobnie jak określenie wielu innych zjawisk społecznych. Trudno oddzielić od siebie przyczyny i konsekwencje ubóstwa, gdyż zjawisko to ma charakter przyczynowo - skutkowy. Wzrost ilościowy i jakościowy tej patologii polega na wzajemnym oddziaływaniu na siebie przyczyn i skutków naprzemiennie. Ze względu na etiologię, pochodzenie i podłoże, ubóstwo dzieli się najczęściej w literaturze na zawinione i niezawinione. Pierwsze z nich

- ubóstwo zawinione - jest udziałem m.in. ludzi z tzw. marginesu społecznego, czyli alkoholików, narkomanów, osoby, które nigdy nie pracowały, bo odznaczają się chroniczną niechęcią do pracy, itp. Z kolei na ubóstwo niezawinione cierpią takie osoby jak: emeryci, renciści, osoby z rodzin niepełnych, rolnicy. W dobie przemian gospodarczych do grupy tej dołączyła także rzesza bezrobotnych. Obok tego podziału mówi się także często o indywidualnej lub społecznej genezie ubóstwa, gdzie odchodzi się nieco od wartościowania i oceniania, czy jest to ubóstwo zawinione, czy też nie. Pojęcie ubóstwa powstałego na drodze indywidualnych sytuacji życiowych obejmuje takie aspekty jak: wielodzietność; uzależnienia (zwłaszcza narkomania i alkoholizm); niepełnosprawność fizyczna, psychiczna, umysłowa; samotność (zjawisko szczególnie częste wśród emerytów i rencistów posiadających niskie uposażenia finansowe); wychowywanie się w rodzinach niepełnych i rozbitych; niski status wykształcenia prowadzący do bezrobocia; przewlekła choroba; inne przeżycia (np. śmierć kogoś bliskiego) utrudniające aktywne i prawidłowe funkcjonowanie. Warto też zauważyć, że w wielu przypadkach problemy te nie występują pojedynczo, ale zespołowo nawarstwiając się stawiają jednostkę w bardzo niekorzystnej sytuacji. W 2015 roku ubóstwo jako jeden z powodów udzielania pomocy socjalnej i wsparcia dotyczyło 115 rodzin, w 2016 roku – 114 rodzin, natomiast w 2017 roku - 92 rodzin.

IV.2. Bezrobocie.

Bezrobocie jest problemem społecznym, który często generuje inne problemy takie jak alkoholizm, przemoc czy w skrajnych przypadkach bezdomność. Rodziny/ osoby dotknięte bezrobociem z reguły charakteryzują się brakiem kwalifikacji zawodowych, a co za tym idzie niskim wykształceniem. Ubożenie rodziny często prowadzi do narastania konfliktów i napięć między członkami rodziny.

Pomimo tendencji spadkowej liczby osób bezrobotnych na terenie gminy Spiczyn występuje duży procent osób pracujących w „szarej strefie” (analiza własnych danych GOPS – wywiady środowiskowe). Z terenu gminy Spiczyn na dzień 31.12.2017 r.w Powiatowym Urzędzie Pracy w Łęcznej było zarejestrowanych 166 osób, w tym 76 osób długotrwale bezrobotnych.

Według danych GOPS w Spiczynie w 2015 roku bezrobocie jako powód udzielania pomocy socjalnej i wsparcia dotyczyło 81 rodzin, w 2016 roku – 80 rodzin, natomiast w 2017 roku 73 rodzin. Pomimo znaczącego obniżenia się liczby bezrobotnych w gminie problem ten nadal pozostaje ważną przesłanką do przyznawania pomocy. Gmina Spiczyn w ramach

prowadzonych działań przeciwdziałania bezrobociu prowadzi we współpracy z Powiatowym Urzędem Pracy w Łęcznej programy aktywizujące osoby bezrobotne.

IV.3. Przemoc w rodzinie.

Przemoc w rodzinie to zamierzone i wykorzystujące przewagę sił działanie przeciw członkowi rodziny, naruszające prawa i dobra osobiste, powodujące cierpienie i szkody. Przemoc charakteryzuje się tym, że jest:

- ✓ intencjonalna – jest zamierzonym działaniem człowieka i ma na celu kontrolowanie i podporządkowanie ofiary,
- ✓ siły są nierówne – w relacji jedna ze stron ma przewagę nad drugą,
- ✓ narusza prawa i dobra osobiste – sprawca wykorzystuje swoją przewagę i narusza podstawowe prawa ofiary (np. prawo do nietykalności, godności, szacunku itp.)
- ✓ powoduje cierpienie i ból – sprawca naraża zdrowie ofiary na poważne szkody, niekiedy zagraża jej życiu.

Przemoc domowa nie dotyczy wyłącznie rodzin ubogich lub tych rodzin, w których występuje problem alkoholizmu. Problem przemocy w rodzinie jest trudny do zdiagnozowania, co związane jest z niezgłaszaniem takich zjawisk.

Na terenie gminy Spiczyn działa Gminny Zespół Interdyscyplinarny w Spiczynie. Na podstawie porozumienia różnych służb i instytucji powołano do realizacji zadań określonych w Gminnym Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie opracowanym w oparciu o przepisy ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie i Rozporządzenia Rady Ministrów w/s procedury „Niebieska Karta” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta”

Głównym zadaniem Zespołu Interdyscyplinarnego jest zapewnienie efektywnej współpracy kręgu instytucji i organizacji działających na rzecz zapobiegania i zwalczania zjawiska przemocy w rodzinie na terenie gminy Spiczyn. Siedzibą Zespołu jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Spiczynie, który zapewnia obsługę organizacyjno – techniczną.

Prace Zespołu Interdyscyplinarnego m.in. mają na celu:

- ✓ zatrzymanie przemocy w rodzinie
- ✓ zapewnienie bezpieczeństwa poszczególnym członkom rodziny
- ✓ przywrócenie godności osobom słabszym narażonym na skrzywdzenie
- ✓ inicjowanie interwencji wobec sprawcy przemocy – rozmowy, które pokazują skutki i konsekwencje stosowania przemocy

- ✓ inicjowanie interwencji kryzysowej – pomoc w odzyskaniu mocy i kontroli
- ✓ zaplanowanie działań w dalszej perspektywie, aby zmniejszyć szkody wynikające z doświadczania przemocy
- ✓ zmianę sytuacji prawnej – działania prawne podejmowane są przez klienta i instytucje. Wymienione działania prowadzone są w oparciu o procedurę „Niebieska Karta”.

Ogólna liczba ofiar przemocy w 2018 roku w gminie Spiczyn to 23 osoby. Osoby doświadczające przemocy to przede wszystkim kobiety – 22 osoby. Wśród sprawców przemocy wyraźnie dominują mężczyźni - 22 osób na 23 sprawców przemocy.

Tabela 5. Statystyka zjawiska przemocy w gminie Spiczyn w 2018 roku.

Statystyka zjawiska przemocy w gminie Spiczyn	2018 r.
Liczba wypełnionych formularzy "Niebieska Karta"	23
Ogólna liczba ofiar przemocy	23
Liczba ofiar – kobiety	22
Liczba ofiar – mężczyźni	1
Liczba ofiar – małoletni	0
Ogólna liczba osób podejrzewanych o przemoc	23
Liczba podejrzewanych sprawców - kobiet	1
Liczba podejrzewanych sprawców - mężczyzn	22

Ujawnione przypadki przemocy domowej w gminie Spiczyn utrzymują się w ostatnich latach na podobnym poziomie. W 2018 roku w gminie Spiczyn procedurą „Niebieska Karta” objęto 41 rodzin, przy czym wszczęto ją wobec 23 rodzin.

Tabela 6. Procedura Niebieska Karta w 2017 i 2018 roku w gminie Spiczyn

	2017 r.	2018 r.
liczba sporządzonych formularzy "Niebieskich Kart - A" przez pracowników socjalnych wszczynających procedurę	0	0
liczba sporządzonych formularzy "Niebieskich Kart - C" przez członków zespołu interdyscyplinarnego / grupy robocze	18	23
liczba sporządzonych formularzy "Niebieskich Kart - D" przez członków zespołu interdyscyplinarnego / grupy robocze	18	23
liczba rodzin objętych procedurą "Niebieskie Karty"	18	41
liczba rodzin wobec których wszczęto procedurę "Niebieskie Karty" w okresie sprawozdawczym	18	23

Przemoc była powodem udzielenia pomocy socjalnej i wsparcia w 2016 roku dla 1 rodziny, w 2017 roku dla 3 rodzin.

Uwzględniając wyniki badań przeprowadzonych wśród dorosłych mieszkańców gminy Spiczyn oraz wśród uczniów, udostępnionych w opracowaniu *Diagnoza problemów społecznych na terenie gminy Spiczyn*, można wnioskować o występowaniu problemu przemocy na terenie gminy Spiczyn. Celem badań realizowanych w ramach diagnozy było poznanie opinii oraz postaw względem między innymi problemu przemocy, cyberprzemocy oraz przemocy rówieśniczej. Na podstawie badań przeprowadzonych wśród uczniów oraz dorosłych mieszkańców gminy Spiczyn wynika, że

- ✓ Prawie 25% uczniów deklaruje, że nie ma wiedzy na temat sytuacji będących aktem przemocy.
- ✓ Aż 32% uczniów doświadczyło przemocy. Respondenci doznawali jej głównie ze strony kolegów ze szkoły (55%).
- ✓ Zdaniem aż 37% uczniów w ich szkole występuje przemoc.
- ✓ 30% mieszkańców zna kogoś w swoim otoczeniu, kto doświadcza przemocy w swoim domu.
- ✓ 20% respondentów doświadczyło przemocy.

Prezentowane dane oznaczają, że problem przemocy jest obecny zarówno w szkole jak i życiu codziennym mieszkańców gminy Spiczyn.

IV.4. Niepełnosprawność

Szczegółowemu uregulowaniu pomocy dla osób niepełnosprawnych w Polsce służy ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych. Ustawa definiuje osoby niepełnosprawne jako osoby, których stan fizyczny, psychiczny lub umysłowy trwale lub okresowo utrudnia, ogranicza bądź uniemożliwia wypełnianie ról społecznych, a w szczególności zdolności do wykonywania pracy zawodowej. Ustawa o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych wprowadziła trzy stopnie niepełnosprawności: znaczny, umiarkowany i lekki.

Do znacznego stopnia niepełnosprawności zalicza się osobę mającą naruszoną sprawność organizmu niezdolną do podjęcia zatrudnienia lub zdolną do wykonywania zatrudnienia w zakładzie pracy chronionej albo w zakładzie aktywizacji zawodowej wymagającą niezbędnej w celu pełnienia ról społecznych stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby

w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji, za którą uważa się przede wszystkim samoobsługę, poruszanie się, komunikację i komunikowanie się.

Do umiarkowanego stopnia niepełnosprawności zalicza się osobę o naruszonej sprawności organizmu zdolną do wykonywania zatrudnienia na stanowisku pracy przystosowanym odpowiednio do potrzeb i możliwości wynikających z niepełnosprawności wymagającą w celu pełnienia ról społecznych częściowej lub okresowej pomocy innej osoby w związku z ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji.

Do lekkiego stopnia niepełnosprawności zalicza się osobę o naruszonej sprawności organizmu zdolną do wykonywania zatrudnienia niewymagającą pomocy innej osoby w celu pełnienia ról społecznych. Ustawa stanowi, że rehabilitacja osób niepełnosprawnych oznacza zespół działań (organizacyjnych, leczniczych, psychologicznych, technicznych, szkoleniowych, edukacyjnych, społecznych) zmierzających do osiągnięcia przy współudziale tych osób możliwie najwyższego poziomu ich funkcjonowania, jakości życia i integracji społecznej.

Osoby niepełnosprawne to także te które uzyskały orzeczenie o całkowitej lub częściowej niezdolności do pracy na podstawie odrębnych przepisów oraz dzieci posiadające orzeczenie o niepełnosprawności przed ukończeniem 16 roku życia. Z tytułu niepełnosprawności osoby mogą ubiegać się o: zasiłek pielęgnacyjny, świadczenie pielęgnacyjne, specjalny zasiłek opiekuńczy, zasiłek stały wraz z ubezpieczeniem zdrowotnym, zasiłek celowy, zasiłek okresowy, specjalny zasiłek celowy.

Zasiłek pielęgnacyjny przyznaje się w celu częściowego pokrycia wydatków wynikających z konieczności zapewnienia opieki i pomocy innej osoby w związku z niezdolnością do samodzielnej egzystencji. Zasiłek pielęgnacyjny przysługuje:

- 1) niepełnosprawnemu dziecku,
- 2) osobie niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia, jeżeli legitymuje się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności;
- 3) osobie niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia legitymującej się orzeczeniem o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, jeżeli niepełnosprawność powstała w wieku do ukończenia 21 roku życia;
- 4) osobie, która ukończyła 75 lat.

Świadczenie pielęgnacyjne z tytułu rezygnacji z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej przysługuje:

- 1) matce albo ojcu,
- 2) opiekunowi faktycznemu dziecka,
- 3) osobie będącej rodziną zastępczą spokrewnioną w rozumieniu ustawy z dnia 9 czerwca 2011r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej,
- 4) innym osobom, na których zgodnie z przepisami ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy ciąży obowiązek alimentacyjny, z wyjątkiem osób o znacznym stopniu niepełnosprawności – jeżeli nie podejmują lub rezygnują z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej w celu sprawowania opieki nad osobą legitymującą się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności albo orzeczeniem o niepełnosprawności łącznie ze wskazaniami: konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz konieczności stałego współdziałania na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji.

Specjalny zasiłek opiekuńczy przysługuje osobom, na których zgodnie z przepisami ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. - Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 2017 r. poz. 682) ciąży obowiązek alimentacyjny, a także małżonkom, gdy:

- 1) nie podejmują zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej lub
- 2) rezygnują z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej – w celu sprawowania stałej opieki nad osobą legitymującą się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności albo orzeczeniem o niepełnosprawności łącznie ze wskazaniami: konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz konieczności stałego współdziałania na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji.

Specjalny zasiłek opiekuńczy przysługuje, jeżeli łączny dochód rodziny osoby sprawującej opiekę oraz rodziny osoby wymagającej opieki w przeliczeniu na osobę nie przekracza kwoty 764,00 zł.

Zasiłek stały zgodnie z art. 37 ustawy o pomocy społecznej przysługuje:

- a) pełnoletniej osobie samotnie gospodarującej, niezdolnej do pracy z powodu wieku lub całkowicie niezdolnej do pracy, jeśli jej dochód jest niższy od kryterium dochodowego osoby samotnie gospodarującej;
- b) pełnoletniej osobie pozostającej w rodzinie, niezdolnej do pracy z powodu wieku lub całkowicie niezdolnej do pracy, jeżeli jej dochód, jak również dochód na osobę w rodzinie, są niższe od kryterium dochodowego na osobę w rodzinie.

W celu zaspokojenia niezbędnej potrzeby bytowej może być przyznany zasiłek celowy, w szczególności na pokrycie części lub całości kosztów zakupu żywności, leków i leczenia, opału, odzieży, niezbędnych przedmiotów użytku domowego, drobnych remontów i napraw w mieszkaniu, a także kosztów pogrzebu.

Osobom bezdomnym i innym osobom niemającym dochodu oraz możliwości uzyskania świadczeń na podstawie przepisów o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych może być przyznany zasiłek celowy na pokrycie części lub całości wydatków na świadczenia zdrowotne.

Zasiłek okresowy przysługuje w szczególności ze względu na długotrwałą chorobę, niepełnosprawność, bezrobocie, możliwość utrzymania lub nabycia uprawnień do świadczeń z innych systemów zabezpieczenia społecznego.

Zasiłek okresowy ustala się:

- ✓ w przypadku osoby samotnie gospodarującej – do wysokości różnicy między kryterium dochodowym osoby samotnie gospodarującej a dochodem tej osoby, nie więcej niż 645 zł;
- ✓ w przypadku rodziny – do wysokości różnicy między kryterium dochodowym rodziny a dochodem tej rodziny.

W szczególnie uzasadnionych przypadkach osobie albo rodzinie o dochodach przekraczających kryterium dochodowe może być przyznany specjalny zasiłek celowy w wysokości nieprzekraczającej odpowiednio kryterium dochodowego osoby samotnie gospodarującej lub rodziny.

Tabela 7. Liczba rodzin, którym przyznano zasiłki w latach 2014 – 2017.

	2015	2016	2017
Zasiłek stały	34	34	36
Zasiłek okresowy z tytułu długotrwałej choroby	13	12	14
Zasiłek okresowy z tytułu niepełnosprawności	3	1	1

IV.5. Długotrwała lub ciężka choroba

Hasło Światowej Organizacji Zdrowia: „Zdrowie zaczyna się w domu” podkreśla rolę rodziny w kształtowaniu i ochronie zdrowia jej członków. Rodzina jako podstawowa jednostka społeczna jest współodpowiedzialna za zdrowie swoich członków, ponieważ stanowi jedną z najstarszych i najsilniejszych struktur społecznych. Jej członków wiążą bowiem cechy genetyczne, środowiskowe i obyczajowe. Zdrowie rodziny jest pojęciem znacznie szerszym niż suma zdrowia jej członków. Uwzględnia bowiem rolę oddziaływania psychologicznego, społecznego i zdrowotnego między sobą, w tym zależności zachodzące między poszczególnymi członkami. Rola rodziny w podnoszeniu poziomu zdrowia zależy od kompleksu czynników wewnątrz i zewnątrz rodziny. Czynniki wewnątrzrodzinne sprzyjające spełnieniu tej ważnej funkcji to odpowiednie uwarunkowania osobowościowe jak: wykształcenie, wspólny system wartości, pozytywny stosunek do problemów opieki zdrowotnej i czynny udział w wykonywaniu zaleceń służby zdrowia. Do czynników zewnętrznych należy zaliczyć te, które umożliwiają aktywne działania rodziny na rzecz zdrowia. Najistotniejsze to: zaspokojenie potrzeb socjoekonomicznych, odpowiednie warunki mieszkaniowe, ustawodawstwo na rzecz rodziny, dostęp do opieki zdrowotnej, system kształcenia, kultura zdrowotna. Do zagrożeń zdrowotnych rodziny należy zaliczyć zagrożenia ekologiczne związane z miejscem pracy, zamieszkania czy nauki; brak dostępu do informacji; nadmiar uwagi skierowany na własny organizm i wycofanie się z ról społecznych, których podjęcia czy dalszego odgrywania oczekuje rodzina; degradacja żywicieli rodziny (alkoholizm, narkomania, lekomania); negatywne skutki leczenia, higieny ciąży.

IV.6. Uzależnienia.

Według Światowej Organizacji Zdrowia (WHO), uzależnienie to psychiczny i fizyczny stan wynikający z interakcji między żywym organizmem a substancją chemiczną (do których należą: alkohol, narkotyki, nikotyna, leki) charakteryzujący się zmianami i innymi reakcjami takimi jak: konieczność przyjmowania danej substancji w sposób ciągły lub okresowy w celu doświadczenia jej wpływu na psychikę lub by uniknąć objawów towarzyszących odstawieniu substancji.

Wśród różnego rodzaju uzależnień najczęściej występującym w skali kraju jest uzależnienie od alkoholu. Od kilku lat problem ten nie ulega zmniejszeniu. Obecnie spotyka się również inne typy uzależnień szczególnie wśród dzieci i młodzieży jak: uzależnienie od komputera, gier komputerowych, czy też telefonu komórkowego. Profilaktyka uzależnienia od alkoholu i innych substancji psychoaktywnych na terenie gminy prowadzona jest za pośrednictwem Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej, Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, placówek oświatowych i lokalnych instytucji kultury.

Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na mocy ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi inicjuje działania w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, integracji społecznej osób uzależnionych od alkoholu oraz podejmuje czynności zmierzające do wydania opinii lekarza biegłego sądowego w kwestii uzależnienia oraz określenia wymaganej formy zastosowania leczenia odwykowego. Ponadto kieruje wnioski do właściwego sadu o wydanie postanowienia w przedmiocie zastosowania leczenia odwykowego.

Tabela 8. Liczba złożonych wniosków do GKRPA, liczba spraw skierowanych do Sądu w latach 2015 - 2018 roku.

Lata	Liczba złożonych wniosków do GKRPA	Liczba spraw skierowanych do Sądu
2015	31	14
2016	32	13
2017	39	9
2018	29	8

Z powodu alkoholizmu pracą socjalną objęto 22 rodziny o liczbie osób w tych rodzinach 63. W 2018 roku Gminny Zespół Interdyscyplinarny w Spiczynie prowadził 23 postępowania w ramach procedury Niebieska Karta, 14 postępowania było związanych z potwierdzonym uzależnieniem od alkoholu osoby stosującej zachowania agresywne wobec rodziny.

GOPS w Spiczynie z powodu alkoholizmu w 2017 roku udzielił pomocy socjalnej i wsparcia 26 rodzinom o liczbie 59 osób w rodzinach i 5 rodzinom o liczbie 15 osób w rodzinie z powodu narkomanii. Z analizy wynika, że ok. 15% korzystających z pomocy to osoby dotknięte dysfunkcjami z powodu problemu alkoholowego.

Interesujące wyniki badań dotyczące problematyki uzależnień w gminie Spiczyn przedstawione zostały w *Diagnozie problemów społecznych na terenie Gminy Spiczyn*. Istotą badania było poznanie opinii oraz postaw względem wybranych problemów społecznych między innymi: problemu alkoholowego, nikotynowego oraz narkotykowego. Badania przeprowadzone zostały wśród dorosłych mieszkańców gminy oraz wśród uczniów. **Autorzy badań wskazali między innymi na interesujące wyniki ankiety przeprowadzonej wśród uczniów:**

- ✓ 32% uczniów uczęszczających do szkół na terenie Gminy Spiczyn spożywało alkohol.
- ✓ Spora część uczniów (33%) piła po raz pierwszy alkohol pomiędzy 11 a 13 rokiem życia.
- ✓ Zdaniem tylko 18% uczniów zdobycie alkoholu na terenie ich miejscowości było by trudne. Większość uczniów może zdobyć alkohol poprzez poproszenie obcych ludzi pod sklepem o jego zakup (38%) lub dostanie od starszych kolegów (33%).
- ✓ Według respondentów, aż 55% uczniów pali papierosy. Do sięgania po wyroby nikotynowe przyznaje się 25% badanych.
- ✓ 11% uczniów przyznaje, że próbowało zażywać narkotyki, dopalacze, lub inne środki psychoaktywne.
- ✓ 18% badanych uważa, że zdobycie narkotyków na terenie ich miejscowości jest łatwe.
- ✓ Badani uczniowie czerpią wiedzę dotyczącą narkotyków i dopalaczy głównie z telewizji i Internetu (56%), a 32% respondentów nie uznaje zaburzeń zdrowia psychicznego i fizycznego jako konsekwencji zażywania środków psychoaktywnych.

Ciekawe wyniki badań odnotowano także z perspektywy dorosłych mieszkańców gminy Spiczyn:

- ✓ 72% mieszkańców spożywa alkohol i 14% mieszkańców przyznało, że ktoś z ich rodziny nadużywa alkoholu
- ✓ 39% mieszkańców wskazuje na picie 3-4 porcji dziennie, natomiast 14% na 5-7 porcji.
- ✓ 6% mieszkańców przyznaje, że zdarza im się wykonywać obowiązki w pracy pod wpływem alkoholu.

- ✓ 46% mieszkańców stwierdziło, że było świadkiem sytuacji, w której ktoś prowadził pojazd pod wpływem alkoholu.
- ✓ 20% mieszkańców gminy przyznaje, iż widziało kobiety w ciąży pijące napoje wysokoprocentowe.
- ✓ 18% respondentów codziennie pali papierosy.

Prezentowane powyżej dane świadczą, że problem uzależnień jest istotnym problemem, który dotyczy wielu dorosłych mieszkańców gminy Spiczyn i co gorsza także uczniów.

IV.7. Bezradność w sprawach opiekuńczo - wychowawczych.

Rolą rodziny jest zapewnienie dziecku opieki, gdyż z racji wieku nie jest ono w stanie samodzielnie sobie jej zapewnić oraz jego wychowanie w celu przygotowania do życia w społeczeństwie. Środowisko rodzinne jest pierwszym środowiskiem wychowawczym w życiu dziecka, w którym uczy się nawiązywać kontakty z innymi ludźmi i zdobywa pierwsze doświadczenia z dziedziny współżycia społecznego. Na środowisko rodzinne składają się: struktura rodziny, atmosfera wychowawcza w domu, warunki materialne i zdrowotne, stopień wykształcenia rodziców i ogólna struktura środowiska.

W rodzinach zaburzonych rodzicom brakuje umiejętności tworzenia właściwego klimatu życia rodzinnego, rozładowywania napięć powstałych poza domem, właściwych wzorców komunikacji i dawania rodzinie poczucia bezpieczeństwa, obdarzania dzieci uwagą. Rodziny te często żyją w takich społecznościach, które nie chcą ingerować w życie innych lub nie potrafią pomóc, gdyż same nie posiadają właściwych wzorców. W wielu sytuacjach dzieci pochodzące z tych rodzin pozostawione "same sobie" większość wolnego czasu spędzają wśród rówieśników na podwórku. Częściej pojawiają się u nich problemy szkolne. Dzieci odrzucone przez środowisko rodzinne szukają akceptacji wśród rówieśników, łączą się w grupy subkulturowe, zaczynają wagarować, uciekać z domu i popadać w konflikt z prawem.

Problemy opiekuńczo - wychowawcze, przemoc w rodzinie, konflikty międzypokoleniowe wielokrotnie są przyczyną umieszczania dzieci i młodzieży w placówkach opiekuńczo - wychowawczych lub resocjalizacyjnych a dla dorosłych ofiar rodzinnej przemocy są powodem szukania schronienia i porad w placówkach i organizacjach pomocowych. Bezradność występować może także w kwestii prowadzenia gospodarstwa domowego – problem z zapewnieniem żywności, odzieży, mieszkania itp. Bezradności tej nie należy jednak mylić z problemem posiadania przez rodzinę niewystarczających środków

finansowych na zabezpieczenie tych potrzeb, gdyż w tym wypadku niezaspokojenie ich nie musi występować w parze z nieprawidłowym pełnieniem funkcji opiekuńczo - wychowawczych. O bezradności w prowadzeniu gospodarstwa domowego powinno mówić się w odniesieniu do rodzin, które posiadają wystarczające środki finansowe na zabezpieczenie podstawowych potrzeb, lecz środkami tymi dysponują w nieodpowiedni sposób. Wyuczona bezradność prowadzi do zjawiska sieroctwa, które związane jest ze stanem pozbawienia dzieci trwale lub przejściowo szans wychowywania we własnej rodzinie ze względu na brak odpowiednich warunków opiekuńczo – wychowawczych, co niejednokrotnie jest podstawą do organizowania zastępczych form opieki nad dzieckiem.

Według stanu na dzień 31.12.2018 r. w zastępczych formach opieki umieszczonych było 5 dzieci z terenu gminy Spiczyn, w tym 3 dzieci w placówce opiekuńczo - wychowawczej. Za dzieci umieszczone w rodzinach zastępczych zamieszkałych przed umieszczeniem na terenie gminy koszty ich pobytu pokrywa gmina. W 2018 roku gmina partycypowała w kosztach utrzymania małoletnich przebywających w pieczy zastępczej w wysokości: 55 184, 02 zł.

W latach 2015-2017 z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych ze świadczeń pomocy społecznej skorzystało odpowiednio: w 2015 roku - 54, w 2016 roku - 53 oraz w 2017 roku - 49 rodzin z terenu gminy Spiczyn.

V. Pomoc społeczna w gminie Spiczyn. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Spiczynie.

Pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Pomoc społeczną organizują organy administracji rządowej (minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego, wojewodowie) i samorządowej (marszałkowie województw, starostowie na poziomie powiatów oraz wójtowie, burmistrzowie, prezydenci miast). Organy te realizując zadania pomocy społecznej współpracują na zasadzie partnerstwa z organizacjami społecznymi i pozarządowymi, związkami wyznaniowymi oraz osobami fizycznymi i prawnymi.

Na terenie gminy Spiczyn zadania z zakresu pomocy społecznej realizowane są przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej. W prowadzeniu postępowań w sprawie udzielenia świadczeń z pomocy społecznej ustala się właściwość miejscową gminy według miejsca zamieszkania osoby. Wniosek o udzielenie pomocy może złożyć osoba zainteresowana, jej przedstawiciel ustawowy albo inna osoba, za zgodą osoby zainteresowanej lub jej przedstawiciela ustawowego. U osób i rodzin ubiegających się o świadczenia z pomocy społecznej w celu ustalenia ich sytuacji osobistej, rodzinnej, dochodowej i majątkowej przeprowadza się rodzinny wywiad środowiskowy. Przyznanie lub odmowa udzielenia świadczeń z pomocy społecznej następuje w drodze decyzji administracyjnej, od której przysługuje prawo odwołania.

Świadczeniami z pomocy społecznej są:

- 1) świadczenia pieniężne, m.in.:
  - a) zasiłek stały
  - b) zasiłek okresowy,
  - c) zasiłek celowy i specjalny zasiłek celowy,
  - d) wynagrodzenie należne opiekunowi z tytułu sprawowania opieki przyznane przez sąd;
- 2) świadczenia niepieniężne, m.in.:
  - a) praca socjalna,
  - b) składki na ubezpieczenie zdrowotne,
  - c) składki na ubezpieczenie społeczne,
  - d) sprawienie pogrzebu,
  - e) schronienie,

- f) posiłek,
- g) niezbędne ubranie,
- h) usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania,
- i) pobyt i usługi w domach pomocy społecznej.

Prawo do świadczeń pieniężnych przysługuje osobom i rodzinom, których posiadane dochody nie przekraczają kryteriów dochodowych ustalonych w oparciu o próg interwencji socjalnej. Od dnia 1 października 2015 r. dla osoby samotnie gospodarującej jest nim dochód nieprzekraczający kwoty 634 zł, natomiast dla osoby w rodzinie – kwoty 514 zł, przy jednoczesnym wystąpieniu co najmniej jednego z powodów wymienionych w art. 7 pkt 2-15. Rada Gminy w drodze uchwały może podwyższyć kwoty uprawniające do zasiłku okresowego i celowego.

Na podstawie art. 7 ustawy, „pomocy społecznej udziela się osobom i rodzinom w szczególności z powodu:

1. ubóstwa,
2. sieroctwa,
3. bezdomności,
4. bezrobocia,
5. niepełnosprawności,
6. długotrwałej lub ciężkiej choroby,
7. przemocy w rodzinie,
- 7a. potrzeby ochrony ofiar handlu ludźmi,
8. potrzeby ochrony macierzyństwa lub wielodzietności,
9. bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych,
10. (uchylony),
11. trudności w integracji osób, które otrzymały status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą,
12. trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego,
13. alkoholizmu lub narkomani,
14. zdarzenia losowego i sytuacji kryzysowej
15. klęski żywiołowej lub ekologicznej”.

Zgodnie ze statutem na strukturę organizacyjną ośrodka pomocy społecznej składają się:

1. Dział Pomocy Środowiskowej (PS),

2. Dział Świadczeń Rodzinnych i Funduszu Alimentacyjnego (SRiFA),
3. Dział Świadczeń Wychowawczych (SW),
4. Dział Księgowości i Administracji (KiA).

Na dzień 31 grudnia 2018 roku Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Spiczynie zatrudniał 11 pracowników, w tym: 1 kierownik, 1 księgowa, 3 pracowników socjalnych, 1 podinspektor do spraw świadczeń wychowawczych i pomocy osobom uprawnionym do alimentów, 1 podinspektor do spraw świadczeń rodzinnych, 1 asystent rodzinny, 2 opiekunki domowe, 1 kierowca.

V.1. Dane o korzystających z pomocy i wsparcia w gminie Spiczyn. Przyczyny kwalifikujące do świadczeń z pomocy społecznej.

Dokonując szczegółowej analizy problemów osób korzystających z pomocy społecznej obserwujemy różnorodność potrzeb społecznych dotyczących kwestii zatrudnienia, problemów zdrowotnych czy procesu starzenia się społeczeństwa, które korelują z poziomem życia mieszkańców. Według danych na niezmiennym poziomie pozostaje liczba osób i rodzin długotrwale korzystających z pomocy społecznej pobierających stałe lub okresowe świadczenia. Najczęstszymi przyczynami kwalifikującymi do świadczeń z pomocy społecznej w gminie Spiczyn są niezmiennie od kilku lat: długotrwała lub ciężka choroba, ubóstwo, bezrobocie (pomimo znaczącego obniżenia się liczby bezrobotnych w gminie), niepełnosprawność, bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych, potrzeba ochrony macierzyństwa oraz alkoholizm.

Przyczyny korzystania z pomocy społecznej pozostają takie same. Warto jednak zauważyć, że w okresie ostatnich lat zmienia się ranga i znaczenia niemal każdego z problemów społecznych kwalifikujących się do uzyskania pomocy z ośrodka pomocy społecznej, dlatego konieczne jest nieustanne monitorowanie skali problemów społecznych i odpowiednie dobieranie instrumentów służących przeciwdziałaniu wykluczeniu społecznemu w stosunku do aktualnych problemów.

Rysunek 7. Najważniejsze powody przyznania pomocy. Struktura rodzin, którym przyznano pomoc według powodów przyznania pomocy w latach 2014 – 2016. (Opracowanie na podstawie danych GOPS Spiczyn)

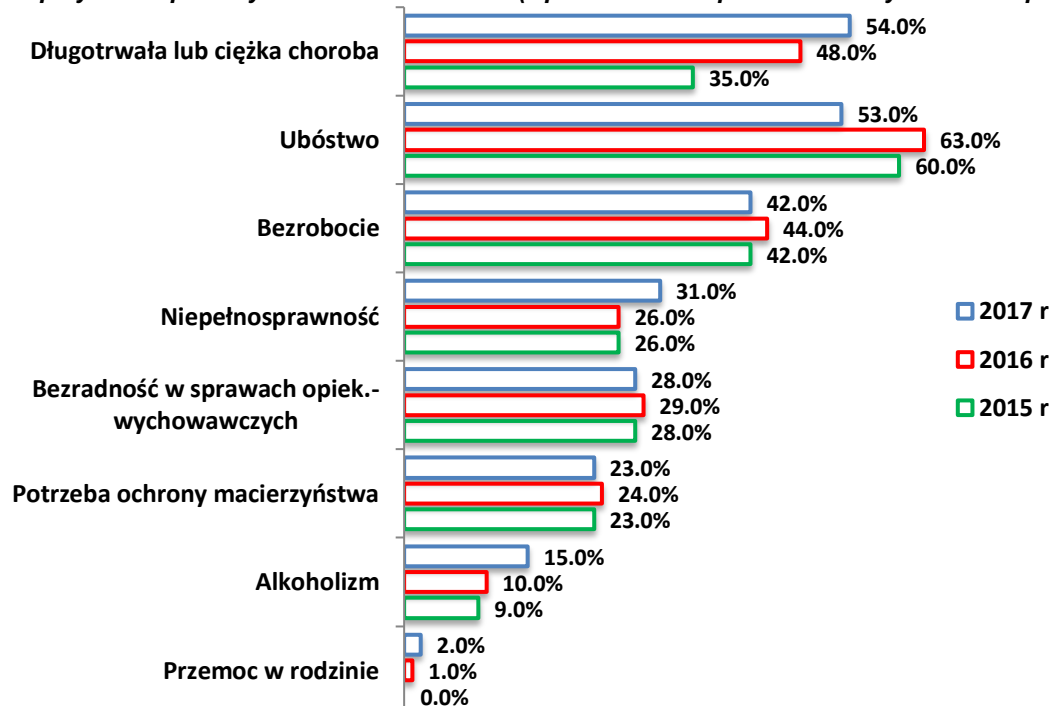

Tabela 9. Przyczyny udzielenia świadczeń z pomocy społecznej w latach 2015 – 2017. Liczba rodzin. (opracowanie na podstawie danych GOPS Spiczyn)

	2015 r	2016 r	2017 r
Ubóstwo	115	114	92
Długotrwała lub ciężka choroba	67	88	95
Bezrobocie	81	80	73
Bezradność w sprawach opiek.-wychowawczych	54	53	49
Niepełnosprawność	49	47	54
Potrzeba ochrony macierzyństwa	45	43	41
Wielodzietność	36	32	26
Alkoholizm	17	19	26
Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	5	12	11
Bezdomność	4	3	5
Przemoc w rodzinie	0	1	3
Narkomania	0	0	5
Zdarzenia losowe	3	0	1
Kłęski żywiołowe i ekologiczne	0	0	0
Sieroctwo	1	0	0
Ochrona ofiar handlu ludźmi	0	0	0

V.2. Działania z zakresu pomocy społecznej realizowane przez GOPS w Spiczynie.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Spiczynie realizując ustawowe zadania własne gminy przyznaje i wypłaca zasiłki stałe, zasiłki okresowe, zasiłki celowe, specjalne zasiłki celowe. Do jego zadań własnych należą także: usługi opiekuńcze, zasiłki z tytułu zdarzenia losowego, dożywianie dzieci w szkołach, sprawianie pogrzebu, kierowanie do domów pomocy społecznej, opłacanie składek na ubezpieczenia zdrowotne. Z danych statystycznych i sprawozdań GOPS w Spiczynie wynika, że liczba klientów zgłaszających się o różne formy pomocy zmalała w stosunku do ubiegłego roku. W 2017 roku Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Spiczynie udzielił pomocy i wsparcia 317 osobom, w 2016 roku 350 osobom, natomiast w 2015 roku 356 osobom. W 2017 roku świadczenia pieniężne otrzymały 134 osoby, natomiast świadczenia niepieniężne 183 osoby. W tym okresie pracownicy Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Spiczynie przeprowadzili 336 wywiadów środowiskowych. W 2017 roku GOPS w Spiczynie przyznał i wypłacił zasiłki okresowe 27 osobom a liczba świadczeń w tym zakresie wyniosła 104. Zadaniem własnym gminy jest także wypłacanie zasiłków celowych, w tym zasiłków celowych specjalnych. W 2017 roku wypłacono zasiłki celowe dla 114 osób. W ramach zadań zleconych gminie w 2016 roku wypłacono zasiłki stałe dla 36 osób – liczba świadczeń wynosiła 368.

Tabela 10. Liczba osób, którym udzielono pomocy, liczba przyznanych świadczeń pieniężnych, niepieniężnych oraz liczba przeprowadzonych wywiadów środowiskowych w latach 2014 – 2017.

	2015 r.	2016 r.	2017 r.
Liczba osób, którym udzielono pomocy	356	350	317
Świadczenia pieniężne	129	132	134
Świadczenia niepieniężne	230	216	183
Liczba przeprowadzonych wywiadów środowiskowych	192	200	336

Praca socjalna.

Bardzo ważne i istotne miejsce w ustawie o pomocy społecznej odgrywa praca socjalna. Jest to zespół powiązanych ze sobą i umiejętnie zaplanowanych działań prowadzonych przez wykształconych pracowników socjalnych we współpracy z osobą wspieraną. Mechanizm polityki społecznej służy rozwiązywaniu problemów społecznych, zapobieganiu ich natężeniu oraz aktywizowaniu jednostek i grup do samopomocy. To działalność profesjonalna polegająca na udzielaniu pomocy jednostkom, grupom lub społecznościom we wzbogacaniu lub odbudowywaniu ich zdolności społecznego funkcjonowania oraz na tworzeniu sprzyjających

warunków społecznych. Celem pracy socjalnej jest pomoc w nauczaniu się samodzielności.

Praca socjalna spełnia szereg istotnych funkcji:

- ✓ ratowniczą - jest mechanizmem ratującym jednostki i rodziny w sytuacjach kryzysowych,
- ✓ wspierającą - w edukowaniu do samodzielności w rozwiązywaniu własnych problemów,
- ✓ profilaktyczną - w zakresie zapobiegania wykluczeniu społecznemu,
- ✓ partycypacyjną - budującą lokalne powiązania i koalicje na rzecz rozwiązywania problemów społecznych oraz angażującą środowiska do współdziałania.

Pracownik socjalny przeprowadzający wywiad środowiskowy już przy pierwszej wizycie analizuje wraz z klientem jego sytuację, zastanawia się nad możliwościami rozwiązywania problemów, udziela porad, ukierunkowuje go na możliwości załatwiania jego spraw życiowych, motywuje do zmiany zachowań, które pomogłyby mu w dalszym życiu. Pracownik socjalny podejmuje szereg działań w ramach pracy socjalnej na rzecz zapewnienia godziwych warunków mieszkaniowych, poprawy stanu zdrowia, zapewnienia opieki osobom starszym i niepełnosprawnym, poprawy funkcjonowania rodziny i osób zaburzonych psychicznie, poprawy funkcjonowania osób i rodzin z problemem alkoholowym, rozwiązywania problemu bezrobocia oraz zapewnienia /uzyskania niezbędnych środków materialnych.

Praca socjalna prowadzona przez pracowników socjalnych Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Spiczynie polega w szczególności na:

- ✓ pomocy w uzyskiwaniu niezbędnych środków materialnych,
- ✓ pomocy w poprawie warunków mieszkaniowych,
- ✓ poradnictwo w aktywizacji zawodowej,
- ✓ pomocy w organizacji opieki osobom starszym i niepełnosprawnym,
- ✓ wskazywaniu uprawnień osób niepełnosprawnych,
- ✓ wspieraniu i pomaganiu we właściwym rozwoju psychospołecznym dzieci i młodzieży,
- ✓ poprawianiu funkcjonowania rodziny,
- ✓ poprawianiu funkcjonowania osób zaburzonych psychicznie,
- ✓ poprawianiu funkcjonowania osób i rodzin z problemem alkoholowym.

W 2017 roku pracą socjalną objętych zostało 175 rodzin (521 osób w rodzinach).

Asystent rodziny.

Zgodnie z preambułą, ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej powstała dla dobra dzieci, które potrzebują szczególnej ochrony i pomocy ze strony dorosłych, środowiska rodzinnego, atmosfery szczęścia, miłości, zrozumienia, w trosce o ich harmonijny rozwój i przyszłą samodzielność życiową, dla zapewnienia ochrony przysługujących im praw i wolności, dla dobra rodziny, która jest podstawową komórką społeczeństwa oraz naturalnym środowiskiem rozwoju i dobra wszystkich jej członków, a w szczególności dzieci.

Wsparcie rodziny przeżywającej trudności to zespół działań mających na celu przywrócenie rodzinie samodzielności w oparciu o jej wewnętrzne i zewnętrzne zasoby.

Celem pracy asystenta jest osiągnięcie przez rodzinę podstawowego poziomu stabilności życiowej i odpowiedzialności za własne życie umożliwiającej wychowanie dzieci. Podstawowym zadaniem asystenta rodziny jest wspieranie rodziców w prawidłowym wypełnianiu przez nich funkcji opiekuńczo-wychowawczej.

W sytuacjach, gdzie dzieci znajdują się pod pieczą zastępczą rolą asystenta są działania na rzecz jak najszybszego powrotu dzieci do rodziny (likwidacja przeszkód, które doprowadziły do wydania postanowienia o umieszczeniu dzieci w pieczy zastępczej).

Praca asystenta rodziny dotyczy funkcjonowania środowiska rodzinnego. Ważnymi elementami branymi pod uwagę są sfera materialno-rzeczowa (np. dochód rodziny, wielkość i standard mieszkania, wyposażenie go w udogodnienia i dobra materialne, służące rozwojowi dzieci i całej rodziny), sfera oddziaływań wychowawczych (struktura rodziny, postawy wychowawcze, style i metody wychowania, relacje i więzi pomiędzy członkami rodziny, atmosfera wychowawcza, sposób spędzania czasu wolnego) oraz sfera wartości (treści wychowawcze, cele wychowania, uznawane systemy wartości, aspiracje życiowe i edukacyjne, uznawane wzory i autorytety).

Ustawa z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”, poszerzyła wachlarz zadań przypisanych asystentowi rodziny poprzez koordynację *wsparcia dla kobiet w ciąży i ich rodzin zwłaszcza w odniesieniu do kobiet posiadających zaświadczenie o ciężkim i nieodwracalnym upośledzeniu albo nieuleczalnej chorobie zagrażającej życiu, które powstały w prenatalnym okresie rozwoju dziecka lub w czasie porodu.*

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Spiczynie zatrudnia jednego asystenta rodziny, który wsparciem obejmował odpowiednio (ogółem w roku kalendarzowym):

2015 r - 13 rodzin, 2016 r - 13 rodzin, 2017 r - 15 rodzin, 2018 - 13 rodzin.

Program „Pomoc państwa w zakresie dożywiania”.

Od 2014 roku Ośrodek realizuje program rządowy „Pomoc państwa w zakresie dożywiania”, którego celem jest m. in. wsparcie gmin w wypełnieniu zadań własnych o charakterze obowiązkowym w zakresie dożywiania dzieci oraz zapewnienie posiłku osobom jego pozbawionym ze szczególnym uwzględnieniem osób z terenów objętych wysokim poziomem bezrobocia i ze środowisk wiejskich.

Program zakłada zapewnienie dzieciom do 7 roku życia, uczniom do czasu ukończenia szkoły ponadgimnazjalnej oraz osobom i rodzinom znajdującym się w sytuacjach wymienionych w art.7 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, zwłaszcza osobom samotnym, w podeszłym wieku, chorym lub niepełnosprawnym – pomocy w formie posiłku, świadczenia pieniężnego na zakup posiłku lub żywności albo świadczenia rzeczowego w postaci produktów żywnościowych.

Beneficjentami programu są osoby i rodziny, których dochód na osobę w rodzinie nie przekracza 150% kwoty kryterium dochodowego ustalonego zgodnie z art.8 ust. 1 pkt 1 i 2 ustawy o pomocy społecznej. W 2017 roku program realizowany był w formach: posiłku, zasiłku celowego na zakup posiłku lub zakup żywności oraz świadczenia rzeczowego w postaci produktów żywnościowych. W analizowanym roku z posiłku skorzystało 171 osób a 58 osób skorzystało z pomocy w formie świadczenia celowego na zakup posiłku lub żywności.

Usługi opiekuńcze.

W chwili obecnej obserwujemy powolne, choć nieuniknione przemiany i przeobrażenia struktury społeczno - demograficznej naszego kraju. Z jednej strony wydłuża się średnia długość życia, poprawia przeciętny stan zdrowia, rozwijają się możliwości medycyny. Z drugiej strony spadają wskaźniki dzietności, zmniejsza się udział pokoleń młodszych - przedprodukcyjnych a rośnie udział pokoleń starszych - poprodukcyjnych. Obecnie kategoria wiekowa 60+ stanowi 22,9% ogółu ludności Polski. Na opisany powyżej proces starzenia się ludności nakłada się także zjawisko transformacji społeczno-gospodarczej. Starzenie jest naturalnym procesem rozwojowym i stanowi jeden ze stadiów życiowych człowieka, który nie może być ani cofnięty, ani też odwracalny. Starzenie ma ogromne znaczenie w sensie indywidualnym, społecznym i ekonomicznym. Jeszcze niedawno starzenie postrzegane było jako całkowita utrata zdrowia czy też niedołęstwo. Aktualnie często wysoka

aktywność społeczna osób starszych wskazuje na możliwości w zakresie dalszego kierowania własnym rozwojem. Zmiany postaw społecznych wobec starości przyczyniły się do wytyczenia nowych kierunków polityki społecznej realizowanej wobec osób starszych. Na terenie gminy Spiczyn według danych na dzień 31.12.2017 roku, mieszkało 1 201 osób w wieku powyżej 60 lat. Odsetek mieszkańców w wieku powyżej 60 lat stanowi aż 21,1% wszystkich mieszkańców gminy Spiczyn. Osoby starsze zamieszkujące teren gminy mogą skorzystać z różnych form pomocy i wsparcia. Jedną z form pomocy są usługi opiekuńcze wykonywane w miejscu zamieszkania osoby, która ze względu na wiek lub choroby wymaga pomocy innych osób, a jest jej pozbawiona.

Usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania przyznawane były osobie samotnej lub osobie w rodzinie, która z powodu wieku, choroby lub innych przyczyn wymagała pomocy innych osób, a była jej pozbawiona. Usługi opiekuńcze świadczone były w zakresie:

- 1) pomoc w zaspokojeniu codziennych potrzeb życiowych,
- 2) opieki higienicznej,
- 3) zapewnienia kontaktu z otoczeniem.

W 2018 roku świadczeniem tym objęto 5 rodzin na łączną kwotę 49 142,89 zł.

Program Operacyjny Pomoc Żywnościowa 2014-2020.

Celem Programu jest zapewnienie najuboższym mieszkańcom Polski pomocy żywnościowej oraz uczestnictwa w działaniach w ramach środków towarzyszących, a jej celami szczegółowymi są:

- a) organizacja i koordynacja sieci dystrybucji pomocy żywnościowej składającej się z organizacji partnerskich lokalnych, zwanych dalej OPL, zgodnie z zasadami PO PŻ,
- b) racjonalne zagospodarowanie artykułów spożywczych otrzymanych z OPO oraz z innych źródeł, na potrzeby udzielania pomocy żywnościowej osobom najbardziej potrzebującym,
- c) przekazanie artykułów spożywczych osobom zakwalifikowanym do otrzymania pomocy żywnościowej zgodnie z zasadami PO PŻ,
- d) prowadzenie działań w ramach środków towarzyszących wśród osób najbardziej potrzebujących zakwalifikowanych do objęcia pomocą żywnościową, mających na celu włączenie społeczne.

Pomoc żywnościowa dystrybuowana jest przez Banki Żywności w Lublinie [OPR] do Organizacji Partnerskiej Lokalnej [OPL] na terenie województwa lubelskiego, która przekazuje żywność bezpośrednio do osób potrzebujących.

1. Pomoc w ramach POPŻ kierowana jest do tych osób i rodzin, które z powodu niskich dochodów nie mogą zapewnić sobie/rodzinie odpowiednich produktów żywnościowych (posiłków) i dlatego też trafiać będzie do ograniczonej liczby osób znajdujących się w najtrudniejszej sytuacji życiowej (określonej przesłankami z art. 7 ustawy o pomocy społecznej oraz poziomem dochodów odniesionych do procentowej wartości odpowiedniego kryterium dochodowego określonego w tej ustawie - których dochód nie przekracza 200% kryterium dochodowego uprawniającego do skorzystania z pomocy społecznej, tj. do 30.09.2018 r. – 1 268 PLN dla osoby samotnie gospodarującej i 1 028 PLN, dla osoby w rodzinie, a od 01.10.2018 r. – 1 402 PLN dla osoby samotnie gospodarującej i 1 056 PLN dla osoby w rodzinie, stanowiąc systematyczne wsparcie. Pomoc udzielana będzie w postaci artykułów spożywczych lub posiłków, które będą przekazywane osobom najbardziej potrzebującym bezpłatnie.

2. Sposób kwalifikacji: OPS będą wydawać osobom potrzebującym skierowania do otrzymania pomocy żywnościowej lub przekazywać OPL listy osób zakwalifikowanych do pomocy z POPŻ, pod warunkiem uzyskania zgody tych osób;

Pomoc żywnościowa jest przekazywana osobom najbardziej potrzebującym za pośrednictwem Organizacji Partnerskich Lokalnych jako zestaw artykułów spożywczych w formie paczek żywnościowych lub posiłków.

V.3. Realizacja świadczeń rodzinnych, funduszu alimentacyjnego oraz świadczeń wychowawczych przez GOPS w Spiczynie.

Świadczenia Rodzinne

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Spiczynie w 2018 roku realizował zadania zlecone ze środków budżetu państwa w zakresie:

- świadczeń rodzinnych w oparciu o ustawę z dnia 28 listopada 2003 roku (t.j. DZ. U. z 2018 poz.2220 ze zm.) świadczenia rodzinne dzielą się na dwie grupy:
  - ✓ zasiłki rodzinne z dodatkami, jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka;
  - ✓ świadczenia opiekuńcze: zasiłki pielęgnacyjne, świadczenia pielęgnacyjne, specjalny zasiłek opiekuńczy, zasiłek dla opiekuna oraz świadczenie rodzicielskie.

Od listopada 2015 roku uległy zmianie kryteria dochodowe uprawniające do pobierania świadczenia rodzinnego z dodatkami, gdzie miesięczny dochód na jedną osobę w rodzinie nie przekraczał 674 zł lub 764 zł jeśli w rodzinie jest dziecko niepełnosprawne. Zasiłek rodzinny ma na celu częściowe pokrycie wydatków związanych z utrzymaniem dziecka. Kryterium dochodowe, które musiała spełniać rodzina to: 574,00 zł na osobę w rodzinie (od 1 listopada 2015 r. – 674,00zł), a w przypadku, kiedy w rodzinie jest niepełnosprawne dziecko: 664,00 zł na osobę w rodzinie (od 1 listopada 2015r. – 764,00 zł). Od prawa do zasiłku rodzinnego zależy, czy świadczeniobiorca będzie mógł liczyć na dodatki, które przysługują po zajściu określonych okoliczności. W 2018 roku wydano 982 decyzji dotyczących świadczeń rodzinnych (w tym: 357 zmieniających świadczenia w trakcie okresu zasiłkowego oraz 50 odmownych). W 2018 roku świadczeniami rodzinnymi objęto 351 rodzin na kwotę 1 711 838, 98 zł.

Tabela 11. Liczba wypłaconych świadczeń w latach 2015 – 2017.

Rodzaj świadczenia	2015 r.	2016 r.	2017 r.
Zasiłek pielęgnacyjny	1 452	1 367	1 436
Świadczenie pielęgnacyjne	186	210	209
Specjalny zasiłek opiekuńczy	12	43	79

Fundusz alimentacyjny.

Świadczenia z funduszu alimentacyjnego przysługują osobie uprawnionej do alimentów od rodzica na podstawie tytułu wykonawczego pochodzącego lub zatwierdzonego przez sąd, jeżeli egzekucja okazała się bezskuteczna. Świadczenie przysługuje do ukończenia przez osobę uprawnioną 18 roku życia albo w przypadku, gdy uczy się w szkole lub szkole wyższej do ukończenia przez nią 25 roku życia, albo w przypadku posiadania orzeczenia o znacznym stopniu niepełnosprawności – bezterminowo.

Świadczenia z funduszu alimentacyjnego przysługują w wysokości bieżąco ustalonych alimentów, jednakże nie wyżej niż 500 zł.

Dłużnicy alimentacyjni.

Dłużnik alimentacyjny jest zobowiązany do zwrotu organowi właściwemu wierzyciela należności w wysokości świadczeń wypłaconych z funduszu alimentacyjnego osobie uprawnionej łącznie z ustawowymi odsetkami.

Kwoty zwrócone przez dłużników wyniosły:

- ✓ 20 885,85 zł z tytułu wypłaconych świadczeń z funduszu alimentacyjnego (z tego: przekazane do budżetu państwa – 12 531,51 zł; przekazane na dochody własne organu właściwego wierzyciela – 8 354,34 zł,
- ✓ 4 060,49 zł kwoty zwrócone przez dłużników alimentacyjnych z tytułu wypłaconych zaliczek alimentacyjnych.

Zasiłek rodzinny ma na celu częściowe pokrycie wydatków związanych z utrzymaniem dziecka. Kryterium dochodowe, które musiała spełniać rodzina to: 574,00 zł na osobę w rodzinie (od 1 listopada 2015 r. – 674,00 zł), a w przypadku, kiedy w rodzinie jest niepełnosprawne dziecko: 664,00 zł na osobę w rodzinie (od 1 listopada 2015r. – 764,00 zł). Od prawa do zasiłku rodzinnego zależy, czy świadczeniobiorca będzie mógł liczyć na dodatki, które przysługują po zajściu określonych okoliczności. W 2018 roku świadczeniami rodzinnymi i funduszem alimentacyjnym na kwotę 2 218 909,12 zł,

w tym:

- ✓ świadczeniami rodzinni objęto 351 rodzin na kwotę 1 711 838, 98 zł,
- ✓ na świadczenia rodzicielskie i pozostałe dodatkami na kwotę 242 780, 14 zł,
- ✓ funduszem alimentacyjnym objęto 25 rodzin na kwotę 264 290, 00 zł,

Świadczenia wychowawcze „Rodzina 500+”.

Program Rodzina 500 plus to nieopodatkowane 500 zł miesięcznie na każde drugie i kolejne dziecko, bez dodatkowych warunków. Rodziny o niskich dochodach otrzymają wsparcie także na pierwsze lub jedyne dziecko. To nawet 6.000 zł netto rocznego wsparcia dla dziecka. Świadczenie wychowawcze to wsparcie długofalowe. Program Rodzina 500 plus to systemowe wsparcie polskich rodzin.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Spiczynie w 2018 roku dokonał wypłaty świadczeń wychowawczych:

Liczba rodzin pobierających świadczenie wychowawcze: 425 ogółem, w tym:

- ✓ na 1 dziecko – **228** rodzin,
- ✓ na 2 dzieci – **143** rodziny (w tym również na pierwsze dziecko – **128** rodzin)
- ✓ na 3 dzieci – **36** rodzin (w tym również na pierwsze dziecko - **32** rodziny)
- ✓ na 4 dzieci – **12** rodzin (w tym również na pierwsze dziecko – **12** rodzin)
- ✓ na 5 dzieci – **1** rodzina (w tym również na pierwsze dziecko – **1** rodzina)
- ✓ na 6 lub więcej dzieci – **3** rodziny (w tym również na pierwsze dziecko – **3** rodziny),

w tym:

- ✓ Liczba rodzin z dzieckiem niepełnosprawnym pobierającym świadczenie wychowawcze na pierwsze dziecko – 21.

GOPS w Spiczynie wypłacił w 2018 roku świadczenia wychowawcze na kwotę 4 274 042,74 zł, natomiast w 2019 roku planowana jest wypłata świadczeń na kwotę 4 300 000,00 zł.

V.4. Ramy finansowe działalności GOPS Spiczyn.

Z analizy wydatków Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Spiczynie, wynika iż największą część wydatków budżetu stanowią wydatki na świadczenia rodzinne, świadczenia z funduszu alimentacyjnego, świadczenia wychowawcze oraz świadczenia Dobry Start (ok. 85%), a następnie wydatki wynikające z udzielanych świadczeń i koszt pobytu naszych mieszkańców w domach pomocy społecznej.

Tabela 12. Wydatki GOPS Spiczyn w latach 2017-2018

Rodzaj wydatku	Wydatki 2017	% w budżecie GOPS	Wydatki 2018	% w budżecie GOPS
Rozdział 85153 – Zwalczanie narkomanii	1 500,00	100	304,60	30,46
Rozdział 85154 – Przeciwdziałanie alkoholizmowi	26 330,98	87,76	31 948,75	99,83
Rozdział 85202 – Domy Pomocy Społecznej	38 612,81	90,82	87 960,67	99,88
Rozdział 85213 – Skł. Zdrowotne opłacane za osoby pobierające niektóre świadczenia z pomocy społecznej	30 428,30	95,29	26 904,04	90,26
Rozdział 85214 – Zasiłki okresowe, celowe i pomoc w naturze	115 730,38	99,72	90 832,88	99,78
Rozdział 85215 – Dodatki mieszkaniowe	2 517,94	95,56	2 161,16	95,71
Rozdział 85216 - Zasiłki stałe	189 757,91	99,03	171 166,19	98,29
Rozdział 85219 – Utrzymanie Ośrodka Pomocy Społecznej	342 217,12	95,51	360 202,26	97,12
Rozdział 85228 – Usługi opiekuńcze	35 645,64	99,60	52 350,19	92,63
Rozdział 85230 – Pomoc w zakresie dożywiania	83 141,62	98,61	76 924,90	98,11
Rozdział 85295 – Pozostała działalność	62 596,64	91,06	72 322,41	95,74
Rozdział 85415 – Pomoc materialna dla uczniów	81 257,56	76,86	63 436,61	86,79
Rozdział 85501 – Świadczenia wychowawcze	4 485 366,58	98,31	4 338 272,74	98,61
Rozdział 85502 – Świadczenia rodzinne, świadczenia z funduszu alimentacyjnego, świadczenia rodzicielskie oraz składki na ubezpieczenie emerytalne i rentowe	2 265 882,22	93,32	2 349 663,60	96,77
Rozdział 85503 – Karta Dużej Rodziny	150,08	88,28	112,16	80,11
Rozdział 85504 – Wspieranie rodziny	38 447,78	97,84	45 292,20	98,61
Rozdział 85504 – Świadczenia Dobry Start	0,00	0	234 611,66	74,03
Rozdział 85508 - Rodziny zastępcze	1 470,97	44,65	3 350,68	50,53
Rozdział 85510 - Placówki Opiekuńczo- Wychowawcze	47 474,00	99,97	51 833,34	99,62

Poniżej przedstawiona została struktura środków, które przeznaczone zostały na pomoc społeczną w latach 2015 – 2018.

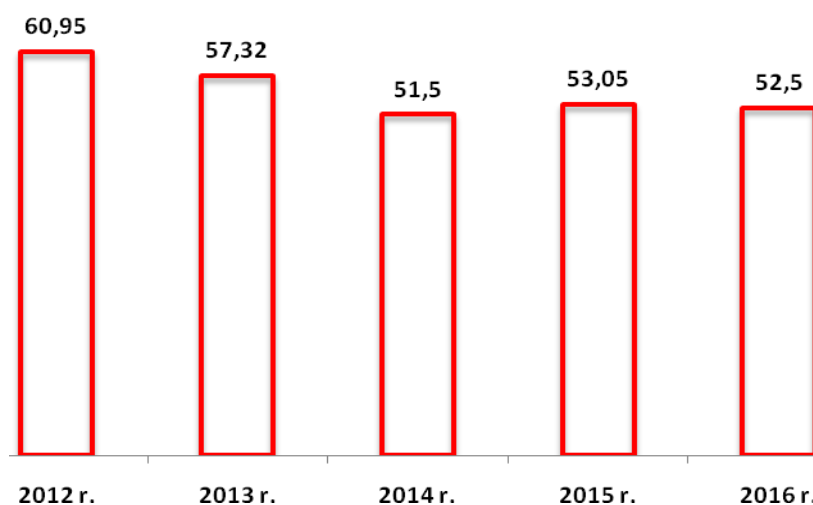
Tabela 13. Wielkość środków gminnych przeznaczonych na pomoc społeczną (uwzględniono opłaty za DPS i zasiłki celowe)

Lata	2015	% budżetu gminy	2016	% budżetu gminy	2017	% budżetu gminy	2018	% budżetu gminy
Środki na pomoc społeczną	114 063,50 zł	99,81	114 541,62 zł	97,37	108 011,80 zł	96,38	144 146,51 zł	99,89

V.5. Wskaźnik deprivacji lokalnej w gminie Spiczyn.

W gminie Spiczyn wskaźnik deprivacji lokalnej nie jest wysoki. Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w przeliczeniu na liczbę mieszkańców jest niska w porównaniu do innych regionów. Takie dane oznaczają relatywnie niewielką skalę i natężenie problemów społecznych występujących w gminie Spiczyn. Warto zauważyć, że skala natężenia problemów społecznych uległa w ostatnich latach wyraźnemu zmniejszeniu.

Rysunek 8. Liczba osób w rodzinach, którym przyznano świadczenie na każde 1000 mieszkańców w latach 2012 – 2016. (opracowanie na podstawie danych GOPS Spiczyn)

Tabela 14. Liczba osób w rodzinach, którym przyznano świadczenie na każde 1000 mieszkańców w latach 2012– 2016. (opracowanie na podstawie danych GOPS Spiczyn).

	2012 r.	2013 r.	2014 r.	2015 r.	2016 r.
liczba osób w rodzinach, którym decyzją przyznano świadczenie	501	473	425	439	437
liczba mieszkańców	8 220	8 252	8 252	8 275	8 324
Wartość wskaźnika liczba osób w rodzinach, którym przyznano świadczenie na każde 1000 mieszkańców w1 / w2 x 1000	60,95	57,32	51,5	53,05	52,5
Dynamika (%)	x	94	90	103	99

VI. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w gminie Spiczyn na lata 2019 – 2025.

STRATEGIA nazywamy zaplanowany i często realizowany w praktyce sposób osiągnięcia jakiegoś wyznaczonego celu.

Celem Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w gminie Spiczyn jest wytyczenie priorytetowych rozwiązań w zakresie przewyciężenia określonych problemów społecznych. Punktem wyjścia dla opracowania strategii jest diagnoza stanu faktycznego i analiza danych zastanych wynikających ze specyfiki gminy. Zebrany materiał źródłowy oraz wyniki badań przeprowadzonych wśród mieszkańców gminy pozwoliły wskazać grupę najważniejszych problemów społecznych. Realizacja zadań zawartych w strategii planowana jest na lata 2019 – 2025 co powinno zapewnić możliwość długofalowych działań wspierających osoby i rodziny w procesie odzyskania zdolności do samodzielnego funkcjonowania w środowisku. Przedstawionych w Strategii propozycji cząstkowych działań możliwych do zrealizowania w ramach poszczególnych celów głównych nie należy traktować jako rejestru zadań do wykonania. Mają one znaczenie inspiracji i wskazań w jakim kierunku zmierzać powinno planowanie operacyjne przy realizacji celów strategicznych. Z tego względu propozycje programów są przedstawione skrótowo w sposób szkicowy jako zarys programów, które należy dopiero rozwinąć w formę projektu.

Do wyznaczenia celów strategicznych (głównych obszarów działania), które stanowią najważniejsze problemy społeczne w gminie Spiczyn wymagające interwencji wykorzystano wiele źródeł. Podstawą do wypracowania celów strategicznych, celów szczegółowych oraz kierunków działań stanowiły dane statystyczne, w tym między innymi, informacje o korzystających z pomocy i wsparcia w gminie Spiczyn, oraz informacje od pracowników jednostek, które będą w późniejszych etapach realizowały przyjętą strategię oraz osób mających na co dzień kontakt z potencjalnymi beneficjentami. Wyłonione zagadnienia zostały pogrupowane w obszary problemowe i oszacowane pod względem natężenia ich występowania i znaczenia dla sytuacji społecznej w gminie.

Na podstawie powyższej metodologii tworzenia części programowej *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w gminie Spiczyn na lata 2019 – 2025* przyjęte zostały obszary priorytetowe dla realizowania polityki społecznej w gminie. Głównymi działaniami w sferze przeciwdziałania problemom społecznym na terenie gminy powinno być: wspieranie rodzin, przeciwdziałanie przemocy i uzależnieniom, bezrobociu, ubóstwu i wykluczeniu społecznemu, wsparcie i aktywizacja osób niepełnosprawnych oraz osób starszych. Ujęcie w Strategii instytucji publicznych i organizacji pozarządowych jako realizatorów poszczególnych zadań określonych w celach strategicznych nie wymagało przeprowadzenia konsultacji. Realizacja zadań została określona w regulaminach i Statutach poszczególnych jednostek. Plan wdrażania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w gminie Spiczyn prezentuje się następująco:

CELE STRATEGICZNE
(główne obszary działania)

CELE SZCZEGÓŁOWE
(główne obszary działania przełożone na programy)

KIERUNKI DZIAŁAŃ

Wdrażanie *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w gminie Spiczyn na lata 2019 - 2025* opierać się będzie na realizacji trzech celów strategicznych:

I. CEL STRATEGICZNY

Wspieranie rodzin i dzieci w gminie Spiczyn

II. CEL STRATEGICZNY

Przeciwdziałania uzależnieniom, przemocy domowej oraz zjawisku wykluczenia społecznego

III. CEL STRATEGICZNY

Wspieranie i aktywizacja osób niepełnosprawnych i starszych w gminie Spiczyn

I. CEL STRATEGICZNY: Wspieranie rodzin i dzieci w gminie Spiczyn

I.1. Cel szczegółowy: Wzmacnianie pozytywnego wizerunku rodziny z dzieckiem poprzez prowadzenie działań wspierających, informacyjnych i promocyjnych.

Kierunki działań:

- ✓ Zapewnienie możliwie pełnego dostępu do różnych form wspierających rodzinę.
- ✓ Podniesienie poziomu funkcjonowania rodzin w zakresie opieki i wychowania dzieci poprzez prowadzenie specjalistycznego poradnictwa rodzinnego.
- ✓ Wsparcie rodziny w rozpoznawaniu talentów i właściwym wyborze ścieżki kształcenia dzieci.
- ✓ Podejmowanie kompleksowych działań wspierających dzieci i rodziny celem odbudowy więzi wewnątrzrodzinnych.
- ✓ Udzielanie pomocy finansowej wynikającej z systemu pomocy społecznej, świadczeń rodzinnych, alimentacyjnych i wychowawczych.
- ✓ Systematyczna praca socjalna z rodziną.
- ✓ Tworzenie grup samopomocowych i wolontariatu dla rodzin niezaradnych, dla rodzin z problemami opiekuńczo – wychowawczymi.
- ✓ Promowanie i wzmacnianie pozytywnego wizerunku funkcjonowania rodziny poprzez działania o charakterze promocyjnym, sportowym, edukacyjnym i integracyjnym (kampanie społeczne, imprezy, pikniki, gminne programy sportowo- rekreacyjne).

I.2. Cel szczegółowy: Stwarzanie możliwości nabycia i rozwoju kompetencji rodzicielskich, umiejętności przewyciężenia sytuacji kryzysowych przez rodziny oraz poprawa funkcjonowania społecznego dzieci i młodzieży.

Kierunki działań:

- ✓ Realizacja zadań ustawowych przez pracowników socjalnych oraz asystentów rodziny, zwłaszcza w rodzinach znajdujących się w sytuacji kryzysowej.
- ✓ Realizacja i tworzenie zintegrowanych programów wsparcia dla rodzin w pełnieniu funkcji wychowawczo - opiekuńczej i socjalnej.

- ✓ Organizowanie w zależności od potrzeb, pomocy ze strony rodzin wspierających, wolontariuszy oraz grup samopomocowych.
- ✓ Zapewnienie szerszego dostępu do poradnictwa specjalistycznego, w tym terapii i mediacji rodzinnych.
- ✓ Rozwijanie działań mających na celu wspieranie rodziców w powrocie na rynek pracy, szczególnie samotnie wychowujących dzieci.
- ✓

II. CEL STRATEGICZNY: Przeciwdziałanie uzależnieniom, przemocy oraz zjawisku wykluczenia społecznego w gminie Spiczyn.

II.1. Cel szczegółowy: Pomoc osobom i rodzinom doświadczającym przemocy domowej.

Kierunki działań:

- ✓ Zwiększanie dostępności do terapii uzależnień poprzez współpracę z Gminną Komisją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Spiczynie.
- ✓ Wzmocnienie oddziaływań profilaktycznych i prewencyjnych w sferze przemocy w rodzinie, w tym poprzez działania zawarte w Gminnym Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar.
- ✓ Zabezpieczenie niezbędnych środków na pomoc społeczną ukierunkowaną na wsparcie osób i rodzin dotkniętym problemem przemocy w rodzinie.
- ✓ Aktywne włączenie organizacji i stowarzyszeń działających na terenie gminy Spiczyn do wspierania działań zmierzających do ograniczenia zjawiska przemocy w rodzinie.
- ✓ Tworzenie i realizacja programów profilaktyczno- edukacyjno - informacyjnych.
- ✓ Zapewnienie dostępu do pomocy specjalistycznej dla osób z rodzin z problemem przemocy.
- ✓ Podnoszenie świadomości społecznej w zakresie zjawiska przemocy i sposobów radzenia sobie z problemem.
- ✓ Organizacja akcji lokalnych lub udział w ogólnokrajowych kampaniach społecznych na temat przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

II.2. Cel szczegółowy: Tworzenie warunków do wychodzenia z bezdomności i przeciwdziałania utrwalania się stanu ubóstwa w gminie Spiczyn.

Kierunki działań:

- ✓ Monitorowanie zjawiska bezdomności na terenie gminy.
- ✓ Wsparcie osób zagrożonych bezdomnością i bezdomnych poprzez zapewnienie schronienia, pracę socjalną, działania osłonowe, reintegrację społeczną i zawodową.
- ✓ Dążenie do poprawy sytuacji mieszkaniowej, w tym tworzenie mieszkań socjalnych i komunalnych.
- ✓ Wzmacnianie kompetencji w zakresie zaradności, samodzielności oraz gospodarowania posiadanymi zasobami.
- ✓ Analizowanie przyczyn ubóstwa i minimalizowanie ich źródeł.
- ✓ Prezentowanie i uczenie postaw aktywności i przedsiębiorczości osób i rodzin.
- ✓ Współpraca z organizacjami pozarządowymi, samorządem lokalnym i innymi podmiotami na rzecz ograniczania ubóstwa i bezdomności.
- ✓ Tworzenie i realizacja programów na rzecz pomocy i aktywizacji osób i rodzin zagrożonych ubóstwem.
- ✓ Udzielanie pomocy finansowej i rzeczowej oraz poradnictwa specjalistycznego osobom i rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji materialnej i życiowej.
- ✓ Rewitalizacja społeczna mieszkańców gminy Spiczyn.

II.3. Cel szczegółowy: Przeciwdziałanie zjawisku długotrwałego bezrobocia i eliminowanie jego negatywnych skutków.

Kierunki działań:

- ✓ Bieżące monitorowanie i podejmowanie działań aktywizujących na rzecz osób bezrobotnych we współpracy z Powiatowym Urzędem Pracy w Łęcznej w celu redukcji zjawiska długotrwałego bezrobocia i aktywizacji zawodowej mieszkańców gminy Spiczyn.
- ✓ Przygotowanie, realizowanie lub współorganizowanie oraz uczestnictwo w projektach (w tym współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej) przyczyniających się do aktywizacji osób bezrobotnych z terenu gminy Spiczyn.

- ✓ Zabezpieczenie pomocy materialnej osobom i rodzinom dotkniętym długotrwałym bezrobociem.
- ✓ Prowadzenie pracy socjalnej na rzecz osób bezrobotnych i ich rodzin, w oparciu o zawieranie i realizowanie kontraktów socjalnych.
- ✓ Aktywne włączenie organizacji i stowarzyszeń działających na terenie Gminy Spiczyn do aktywnego wspierania działań zmierzających do ograniczania skutków wykluczenia społecznego.

III. CEL STRATEGICZNY: Wspieranie i aktywizacja osób niepełnosprawnych i starszych w gminie Spiczyn.

III.1. Cel szczegółowy: Poprawa jakości życia osób niepełnosprawnych w gminie Spiczyn.

Kierunki działań:

- ✓ Podnoszenie świadomości społecznej w zakresie potrzeb osób niepełnosprawnych.
- ✓ Inicjowanie działań na rzecz rozwoju usług opiekuńczych.
- ✓ Ułatwianie dostępu do zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze dla osób niepełnosprawnych.
- ✓ Prowadzenie poradnictwa specjalistycznego wspierającego osoby i rodziny opiekujące się osobami zależnymi.
- ✓ Udzielanie pomocy finansowej i rzeczowej osobom niepełnosprawnym i ich rodzinom lub opiekunom przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Spiczynie.
- ✓ Inicjowanie i realizacja projektów oraz programów na rzecz osób niepełnosprawnych nieaktywnych zawodowo.
- ✓ Stworzenie możliwości korzystania z usług specjalistycznych dla osób niepełnosprawnych, w tym pomocy asystenta osoby niepełnosprawnej.
- ✓ Rewitalizacja przestrzeni użyteczności publicznej celem lepszego dostosowania do potrzeb niepełnosprawnych.
- ✓ Zintegrowanie działań instytucji i organizacji pozarządowych na rzecz profilaktyki i rozwiązywania problemów osób niepełnosprawnych.

III.2. Cel szczegółowy: Rozwój i budowa systemu wsparcia dla osób starszych w gminie Spiczyn.

Kierunki działań:

- ✓ Prowadzenie pracy socjalnej z osobami starszymi.
- ✓ Udzielanie pomocy finansowej i rzeczowej osobom starszym tego wymagającym przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Spiczynie.
- ✓ Zwiększenie możliwości korzystania z usług opiekuńczych przez osoby starsze w miejscu zamieszkania.
- ✓ Podjęcie działań umożliwiających wdrożenie innowacyjnych form opieki i pomocy w miejscu zamieszkania jak m.in. projekt systemu teleopieki, domowej opieki medycznej i rehabilitacyjnej.
- ✓ Promowanie wolontariatu będącego formą integracji społecznej dla osób starszych.
- ✓ Rozwijanie aktywnych i zdrowych form spędzania czasu wolnego przez osoby starsze – zaspokajanie ich potrzeb kulturalno-społecznych, rekreacyjnych i edukacyjnych, w tym organizowanie cyklicznych imprez i spotkań integracyjnych, wycieczek.
- ✓ Podejmowanie współpracy z samorządem gminnym, powiatowym, organizacjami pozarządowymi i kościelnymi działającymi na rzecz osób starszych w celu kreowania polityki senioralnej w gminie Spiczyn.
- ✓ Doksztalcanie kadr pomocy społecznej i pracowników innych instytucji w zakresie wspierania osób starszych.

VII. Realizacja Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w gminie Spiczyn na lata 2019-2025.

CEL STRATEGICZNY: WSPIERANIE RODZIN I DZIECI W GMINIE SPICZYN

I.1. Cel szczegółowy: Wzmacnianie pozytywnego wizerunku rodziny z dzieckiem poprzez prowadzenie działań wspierających, informacyjnych i promocyjnych.

Koordynator:
GOPS w Spiczynie

Realizatorzy
Urząd Gminy Spiczyn
Ośrodki Zdrowia
Placówki oświatowe
Organizacje pozarządowe
Gminne Centrum Kultury
Biblioteki

Źródła finansowania:
Budżet Gminy
Budżet Państwa
Środki zewnętrzne

Czas realizacji:
Praca ciągła 2019-2025

Wskaźniki osiągnięcia celu:

- ✓ Liczba rodzin objętych wsparciem.
- ✓ Liczba osób uczestniczących w programach.
- ✓ Liczba udzielonych porad medycznych, psychologicznych, prawnych, socjalnych i rodzinnych.
- ✓ Liczba przygotowanych materiałów promocyjno – edukacyjnych.
- ✓ Liczba zorganizowanych warsztatów i konferencji.
- ✓ Liczba imprez, festynów.
- ✓ Liczba grup samopomocowych.
- ✓ Liczba wolontariuszy.

I.2. Stwarzanie możliwości nabycia i rozwoju kompetencji rodzicielskich, umiejętności przewyciężenia sytuacji kryzysowych przez rodziny oraz poprawa funkcjonowania społecznego dzieci i młodzieży.

Koordynator:
GOPS w Spiczynie

Realizatorzy
Sądy rodzinne
Kuratorzy sądowi
Placówki oświatowe
Poradnie psychologiczno – pedagogiczne
Powiatowy Urząd Pracy w Łęcznej
Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Łęcznej
Polski Komitet Pomocy Społecznej

Źródła finansowania:

Budżet Gminy
Budżet Powiatu
Budżet Państwa
Środki zewnętrzne

Czas realizacji:

Praca ciągła 2019-2025

Wskaźniki osiągnięcia celu:

- ✓ Liczba zatrudnionych asystentów rodziny.
- ✓ Liczba rodzin objętych pomocą asystenta rodziny.
- ✓ Liczba zawartych kontraktów socjalnych.
- ✓ Liczba rodzin wspierających.
- ✓ Liczba programów.
- ✓ Liczba udzielonych porad medycznych, psychologicznych, prawnych, socjalnych i rodzinnych.

II. CEL STRATEGICZNY: PRZECIWDZIAŁANIE UZALENIENIOM, PRZEMOCY ORAZ ZJAWISKU WYKLUCZENIA SPOŁECZNEGO W GMINIE SPICZYN.

II.1. Cel szczegółowy: Pomoc osobom i rodzinom doświadczającym przemocy domowej.

Koordynator:
GOPS w Spiczynie

Realizatorzy
Gminny Zespół Interdyscyplinarny
Organizacje pozarządowe
Urząd Gminy Spiczyn

Źródła finansowania:

Budżet Gminy
Budżet Powiatu
Budżet Państwa
Środki zewnętrzne

Czas realizacji:

Praca ciągła 2019-2025

Wskaźniki osiągnięcia celu:

- ✓ Liczba założonych Niebieskich Kart
- ✓ Liczba rodzin objętych pomocą Zespołu.
- ✓ Liczba interwencji w związku z przemocą.
- ✓ Liczba osób korzystających z konsultacji specjalistycznych.
- ✓ Liczba podmiotów udzielających wsparcia.
- ✓ Liczba rozpowszechnionych materiałów edukacyjno – informacyjnych.
- ✓ Liczba osób biorących udział w warsztatach, konferencjach i kampaniach.

II.2. Cel szczegółowy: Tworzenie warunków do wychodzenia z bezdomności i przeciwdziałanie utrwalaniu się stanu ubóstwa w gminie Spiczyn.

Koordynator:
GOPS w Spiczynie

Realizatorzy
Organizacje pozarządowe
Urząd Gminy Spiczyn
Ośrodki Zdrowia
Policja

Źródła finansowania:
Budżet Gminy
Budżet Powiatu
Budżet Państwa
Środki zewnętrzne

Czas realizacji:
Praca ciągła 2019-2025

Wskaźniki osiągnięcia celu:

- ✓ Liczba osób bezdomnych.
- ✓ Liczba osób zagrożonych bezdomnością.
- ✓ Liczba osób korzystających z pomocy socjalnej.
- ✓ Liczba osób korzystających ze świadczeń z pomocy społecznej z powodu ubóstwa.
- ✓ Liczba osób długotrwale korzystających ze świadczeń z pomocy społecznej.
- ✓ Liczba stworzonych programów.
- ✓ Liczba mieszkań socjalnych i komunalnych.
- ✓ Liczba warsztatów i porad.

II.3. Cel szczegółowy: Przeciwdziałanie zjawisku długotrwałego bezrobocia i eliminowanie jego negatywnych skutków.

Koordynator:

GOPS w Spiczynie

Realizatorzy

Powiatowy Urząd Pracy w Łęcznej
Urząd Gminy Spiczyn

Organizacje pozarządowe

Źródła finansowania:

Budżet Gminy
Budżet Powiatu
Budżet Państwa
Środki zewnętrzne

Czas realizacji:

Praca ciągła 2019-2025

Wskaźniki osiągnięcia celu:

- ✓ Liczba zrealizowanych programów.
- ✓ Liczba osób bezrobotnych, które zostały objęte pomocą w ramach programu/projektu.
- ✓ Liczba miejsc pracy lub miejsc aktywizacji zawodowej utworzonych w ramach projektu/programu.
- ✓ Liczba osób bezrobotnych, które skorzystały z form wsparcia.
- ✓ Liczba osób objętych aktywnymi formami przeciwdziałania bezrobociu.
- ✓ Liczba osób bezrobotnych objętych pomocą finansową GOPS.
- ✓ Liczba kontraktów socjalnych.
- ✓ Liczba organizacji i stowarzyszeń współpracujących.
- ✓ Liczba wspólnych działań i inicjatyw.

III. CEL STRATEGICZNY: WSPIERANIE I AKTYWIZACJA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH I STARSZYCH W GMINIE SPICZYN.

III.1. Cel szczegółowy: Poprawa jakości życia osób niepełnosprawnych w gminie Spiczyn.

Koordynator:
GOPS w Spiczynie

Realizatorzy
Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Łęcznej
Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych
Urząd Gminy Spiczyn

Organizacje pozarządowe
Ośrodki zdrowia

Źródła finansowania:

Budżet Gminy
Budżet Powiatu
Budżet Państwa
Środki zewnętrzne

Czas realizacji:
Praca ciągła 2019-2025

Wskaźniki osiągnięcia celu:

- ✓ Liczba materiałów edukacyjno – informacyjnych.
- ✓ Liczba podjętych inicjatyw.
- ✓ Liczba udzielonych porad.
- ✓ Liczba usług opiekuńczych.
- ✓ Liczba osób korzystających z dofinansowania do zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze w związku z indywidualnymi potrzebami.
- ✓ Liczba usług specjalistycznych dla osób niepełnosprawnych.
- ✓ Liczba asystentów osoby niepełnosprawnej.
- ✓ Liczba stworzonych form integracji i wsparcia.

III.2. Cel szczegółowy: Rozwój i budowa systemu wsparcia dla osób starszych w gminie Spiczyn.

Koordynator:
GOPS w Spiczynie

Realizatorzy
Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Łęcznej
Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych
Urząd Gminy Spiczyn

Organizacje pozarządowe
Ośrodki zdrowia

Źródła finansowania:

Budżet Gminy
Budżet Powiatu
Budżet Państwa
Środki zewnętrzne

Czas realizacji:
Praca ciągła 2019-2025

Wskaźniki osiągnięcia celu:

- ✓ Liczba seniorów korzystających z pomocy GOPS w Spiczynie.
- ✓ Liczba świadczeń medycznych realizowanych w warunkach domowych.
- ✓ Liczba osób objętych pomocą w formie usług opiekuńczych.
- ✓ Liczba podejmowanych inicjatyw i działań.
- ✓ Liczba wolontariuszy.
- ✓ Liczba materiałów informacyjnych.
- ✓ Liczba spotkań integracyjno-towarzyskich.
- ✓ Liczba organizacji współpracujących.
- ✓ Liczba szkoleń i warsztatów.

VII.1. Monitoring i ewaluacja Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w gminie Spiczyn.

Monitorowanie realizacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w gminie Spiczyn planowane jest poprzez okresową ocenę stopnia osiągnięcia określonych kierunków priorytetowych i stopnia realizacji zaplanowanych przedsięwzięć.

Za wykonywanie zbiorczych sprawozdań, gromadzenie i upowszechnianie zbiorczych danych z zakresu monitorowania stopnia realizacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych odpowiedzialny będzie Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Spiczynie. Zadaniem Ośrodka będzie nadzór nad wdrażaniem, koordynowanie działań związanych z realizacją oraz opracowywanie i zgłaszanie propozycji zmian, które należy wprowadzić. Monitorowanie realizacji zadań planowane jest poprzez coroczne składanie sprawozdania z realizacji zadań wynikających z obowiązującej Strategii w dokumencie jakim jest ocena zasobów pomocy społecznej.

VII. 2. Źródła finansowania.

Zakłada się, że źródłami finansowania lub współfinansowania przedsięwzięć przewidzianych do realizacji w ramach Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w gminie Spiczyn na lata 2019-2025 będą: budżet Państwa, budżet gminy Spiczyn, środki celowe funduszy krajowych, fundusze Unii Europejskiej oraz inne źródła.

Spis wykresów:

<i>Rysunek 1. Mapa gminy Spiczyn.....</i>	<i>10</i>
<i>Rysunek 2. Liczba mieszkańców gminy Spiczyn w latach 2008 – 2017 r. (opracowanie własne na podstawie danych UG Spiczyn).....</i>	<i>11</i>
<i>Rysunek 3. Przyrost naturalny w gminie Spiczyn w latach 2010 – 2017. (źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS) .....</i>	<i>12</i>
<i>Rysunek 4. Wskaźnik obciążenia demograficznego (ludność osób w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym) w gminie Spiczyn w latach 2010-2017. (Opracowanie własne na podstawie danych GUS). .....</i>	<i>13</i>
<i>Rysunek 5. Liczba mieszkań na terenie gminy Spiczyn w latach 2010 – 2017. ....</i>	<i>20</i>
<i>Rysunek 6. Liczba podmiotów gospodarczych w gminie Spiczyn w latach 2010 – 2018 (źródło: opracowanie własne, dane GUS) .....</i>	<i>24</i>
<i>Rysunek 8. Najważniejsze powody przyznania pomocy. Struktura rodzin, którym przyznano pomoc według powodów przyznania pomocy w latach 2014 – 2016. (Opracowanie na podstawie danych GOPS Spiczyn).....</i>	<i>42</i>
<i>Rysunek 9. Liczba osób w rodzinach, którym przyznano świadczenie na każde 1000 mieszkańców w latach 2012 – 2016. (opracowanie na podstawie danych GOPS Spiczyn).....</i>	<i>52</i>

Spis tabel:

Tabela 1. Ludność gminy Spiczyn oraz powiatu łęczyńskiego według kategorii na koniec 2016 roku (źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS)	11
Tabela 2. Saldo migracji wewnętrznych w gminie Spiczyn w latach 2010 – 2017. (źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS)	13
Tabela 3. Saldo migracji zagranicznych w gminie Spiczyn w latach 2010 – 2017. (źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS)	13
Tabela 4. Branże i liczba podmiotów w gminie Spiczyn na dzień 31.12.2017r. (źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS)	25
Tabela 5. Statystyka zjawiska przemocy w gminie Spiczyn w 2018 roku.....	29
Tabela 6. Procedura Niebieska Karta w 2017 i 2018 roku w gminie Spiczyn	29
Tabela 7. Liczba rodzin, którym przyznano zasiłki w latach 2014 – 2017.	34
Tabela 8. Liczba złożonych wniosków do GKRPA, liczba spraw skierowanych do Sądu w latach 2015 - 2018 roku.....	35
Tabela 9. Przyczyny udzielenia świadczeń z pomocy społecznej w latach 2015 – 2017. Liczba rodzin. (opracowanie na podstawie danych GOPS Spiczyn)	42
Tabela 10. Liczba osób, którym udzielono pomocy, liczba przyznanych świadczeń pieniężnych, niepieniężnych oraz liczba przeprowadzonych wywiadów środowiskowych w latach 2014 – 2017.	43
Tabela 11. Liczba wypłaconych świadczeń w latach 2015 – 2017.....	49
Tabela 12. Wydatki GOPS Spiczyn w latach 2017-2018.....	51
Tabela 13. Wielkość środków gminnych przeznaczonych na pomoc społeczną (uwzględniono opłaty za DPS i zasiłki celowe).....	52
Tabela 14. Liczba osób w rodzinach, którym przyznano świadczenie na każde 1000 mieszkańców w latach 2012– 2016. (opracowanie na podstawie danych GOPS Spiczyn).....	52